

ÚSTAV SLOVENSKEJ A SVETOVEJ EKONOMIKY SAV

*Hospodársky vývoj Slovenska
v roku 2002*

**(Štúdia vypracovaná na požiadanie Európskej hospodárskej
komisie OSN)**

Ivan Okáli a kolektív

Bratislava 2003

Autorský kolektív:

Ing. Ivan Okáli, DrSc.

Ing. Herta Gabrielová, CSc.

Ing. Egon Hlavatý, DrSc.

Ing. Karol Morvay, PhD.

Ing. Richard Outrata, CSc.

Analýza bola vypracovaná na podklade informácií
Štatistického úradu SR, Národnej banky Slovenska,
Ministerstva financií SR a Zbierky zákonov SR.

Jazyková úprava: PhDr. Katarína Rybanská

Technické spracovanie: Iveta Balážová, Oľga Blechová

© Ústav slovenskej a svetovej ekonomiky Slovenskej akadémie vied, Bratislava 2003

1. vydanie

Tlač: REPRO-PRINT

ISBN 80 – 7144 – 128 – 7

OBSAH

1. Celkový hospodársky vývoj v roku 2002 ako východisko trendov očakávaných v roku 2003	5
2. Vývoj produkcie	9
3. Vývoj cenovej hladiny v roku 2002 a predikcia jej zmien v roku 2003	13
4. Situácia na trhu práce v roku 2002 a jej zmeny očakávané v roku 2003	17
5. Platobná bilancia a zahraničný kapitál	20
5.1. Platobná bilancia	20
5.2. Zahraničný kapitál	21
6. Zahraničný obchod v roku 2002 a jeho výhľad na rok 2003	23
7. Finančná a menová politika	27
7.1. Finančná a rozpočtová politika	27
7.2. Menová politika	29
8. Vývoj HDP v roku 2002 a jeho výhľad na rok 2003	31
8.1. Doterajší vývoj HDP a zmeny v dopytovej stránke ekonomiky	31
9. Celkový výhľad na vývoj výkonnosti hospodárstva Slovenskej republiky v roku 2003	37
10. Prehľad vybraných legislatívnych a hospodársko-politických opatrení	39

1. Celkový hospodársky vývoj v roku 2002 ako východisko trendov očakávaných v roku 2003

V roku 2002 bol hospodársky vývoj Slovenska úzko spojený s jeho politickým vývojom. Po jesenných parlamentných voľbách zostala pri moci staronová – smerom doprava inovovaná vládna garnitúra. Kontinuita vo výkone vládnej moci zameranom na pokračovanie reforiem posilnila politickú dôveryhodnosť SR. Aj vďaka tomu dostalo Slovensko na konci roka 2002 pozvánku do Európskej Únie a NATO pri súbežnom zvýšení ratingového hodnotenia jeho ekonomiky na investičný stupeň.

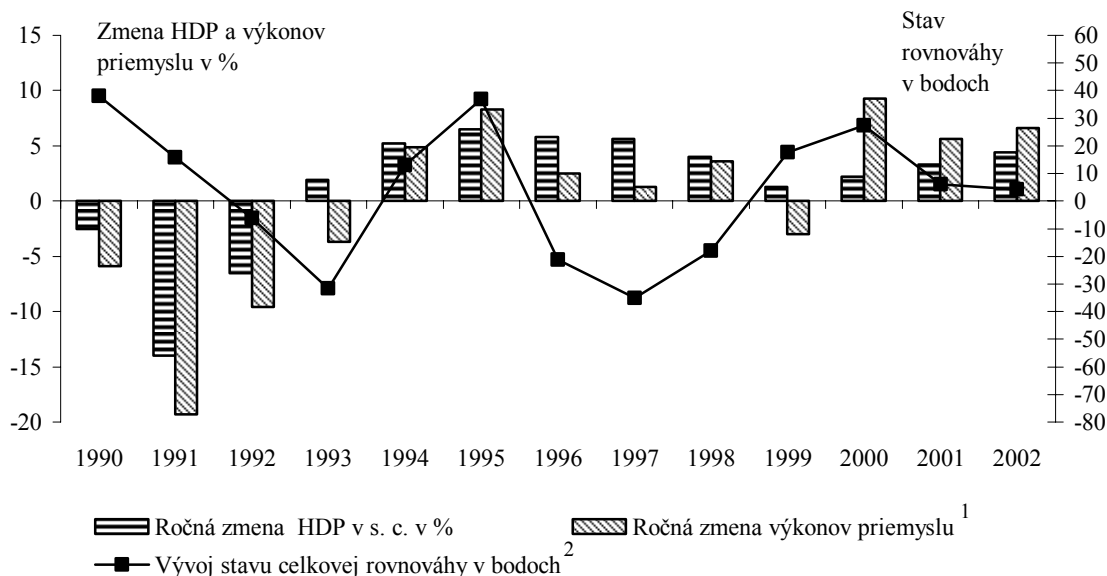
Hospodárska politika vykonávaná v záverečnej fáze politického cyklu mala na vývoj ekonomiky aj viaceré bezprostredné – sčasti negatívne účinky.

Obmedzovanie spotreby domácností, ku ktorému viedlo obnovovanie rovnováhy v rokoch 1999 – 2000, sa vláda v roku 2002 usilovala aspoň čiastočne kompenzovať dočasným zastavením deregulácie cien. Orientačným bodom vývoja nominálnych miezd sa však nestala aktuálna znížená miera inflácie, ale značne vyššia miera inflácie dosahovaná v predchádzajúcich obdobiach. V dôsledku toho vzrástli v roku 2002 reálne mzdy oveľa viac než produktivita práce.

Relatívne rýchly rast spotreby domácností dovedna s takmer rovnako rýchlym tempom rastu spotreby verejnej správy (spojený s pokračujúcou absenciou reforiem výdavkovo náročných sektorov verejných služieb) spôsobili, že v roku 2002 sa opakovane vytváral vysoký schodok obchodnej bilancie a bežného účtu. Ten sa v konečnom dôsledku premietol do zhoršovania stavu celkovej rovnováhy, čo porovnávame so zmenou výkonnosti hospodárstva v grafe 1.

Výsledky roku 2002 majú znaky záverečného obdobia transformačného cyklu začínajúceho sa od konca roku 1998 nahradením fixného kurzu Sk jej plávajúcim kurzom. Stabilizačné hospodárskopolitické opatrenia vykonané v roku 1999 a v prvej polovici roka 2000 spolu s viacerými krokmi cenovej deregulácie zlepšili stav makrorovnováhy s bezprostrednými dôsledkami na pokles tempa rastu a jeho postupné oživenie zasahujúce aj do roku 2002.

Graf 1
Hlavné trendy vo vývoji hospodárstva SR v rokoch 1990 – 2002

¹ V rokoch 1991 – 1998 zmena výroby tovaru; v rokoch 1999 – 2002 zmena priemyselnej produkcie (podľa jej indexu).

² Trend celkovej rovnováhy sumarizuje vývoj týchto jej čiastkových prvkov (ukazovateľov): medziročná miera inflácie, úroková miera z čerpaných úverov, pomer salda ŠR k HDP, podiel čistého vývozu k HDP a rozdiel medzi prírastkom produktivity práce a prírastkom reálnych miezd. Pre každý čiastkový ukazovateľ zvlášť sa jeho zistené ročné hodnoty vyjadria v bodoch (v rozpätí od +100 do -100 bodov) podľa ich pomeru k polovici rozpätia medzi maximálnou a minimálnou hodnotou príslušného ukazovateľa v celom časovom rade. Priemer zo súčtu bodov dosiahnutých v jednotlivých rokoch čiastkovými ukazovateľmi sa považuje za ročnú hodnotu celkovej rovnováhy.

Priemerný stav celkovej rovnováhy v SR za zisťované obdobie (roky 1990 – 2002) je v grafe identifikovaný ako jej nulová hodnota. Kladné hodnoty v ňom vyjadrujú jej nadpriemernú a záporné jej podpriemernú úroveň.

Vývoj celkovej rovnováhy a výkonnosti znázornený v grafe 1 poukazuje na to, že transformačný cyklus prebiehajúci v rokoch 1999 – 2002 bol menej výrazný než cyklus predchádzajúci (roky 1994 – 1998). To možno vysvetliť približovaním slovenskej ekonomiky k vývojovým trendom v štandardných trhových ekonomikách. Vzhľadom na časovú zhodu transformačných cyklov s politickými cyklami to svedčí aj o oslabovaní politických tlakov na vývoj hospodárstva.

Celková makroekonomická rovnováha sa, ako je zrejmé z grafu 1, v roku 2002 (a už aj v roku 2001) oproti roku 2000 síce zreteľne zhoršila, no zostala na úrovni, ktorá mierne prevyšuje priemerné hodnoty z celého transformačného obdobia 1990 – 2002. Slovenské hospodárstvo tak vstúpi do ďalšej vývojovej etapy z lepšej východiskovej pozície než na začiatku doterajších transformačných cyklov a pri pokračovaní štrukturálnych reforiem aj s vyhlídkou na podstatné eliminovanie ich prejavov.

To môže prispieť k rovnomernejšiemu a tým aj k rýchlejšiemu rastu výkonnosti hospodárstva. So zreteľom na zistený stav celkovej makrorovnováhy v roku 2002 možno považovať pokles tempa rastu HDP očakávaný v roku 2003 len za prechodný a menej dramatický než v rokoch 1999 a 2000.

Tempo hospodárskeho rastu v SR sa v roku 2002 zrýchlilo napriek nepriaznivému stavu konjunktúry vo svetovom hospodárstve, a osobitne v členských štátoch EÚ. Bol to výsledok pôsobenia viacerých faktorov. Spomenúť z nich treba najmä konkurenčnú schopnosť založenú na nízkych mzdových nákladoch, reštrukturalizáciu bankového sektora i reštrukturalizáciu podnikov uskutočnenú v rokoch 1999 – 2001 (prejavujúcu sa tak v zlepšení finančnej situácie podnikov, ako aj v posilnení sektora živnostníkov, malých a stredných podnikov¹), menovú politiku zameranú na udržanie proexportného kurzu Sk a znižovanie úrokových sadzieb, rast investičných aktivít v hlavných exportných odvetviach v rokoch 2000 – 2002, teritoriálnu diverzifikáciu vývozu.²

Na konkrétnejšiu predstavu o posunoch, ktoré v hospodárskom vývoji a v našu nadväzujúcej stránke sociálneho vývoja Slovenska priniesol rok 2002, využijeme informácie tabuľky 1.

Z údajov tabuľky 1 je zrejmé, že najvýznamnejším javom vo vývoji hospodárstva SR v roku 2002 je značné zvýšenie jeho výkonnosti. To sa, na rozdiel od rokov 1994 – 1998, prejavilo nielen na makroúrovni, ale aj na mikroúrovni v dobrých hospodárskych výsledkoch podnikov. Pozoruhodný je najmä v roku 1999 začínajúci zásadný obrat vo vývoji hospodárskych výsledkov podnikov spracovateľského priemyslu.

Miera, ktorou sa na zrýchlení rastu HDP v roku 2002 podieľal zrýchlený rast produktivity práce, znížila tlak rastu miezd na zhoršenie celkovej rovnováhy. Jednak priamo, prostredníctvom svojho vplyvu na zníženie úplných nákladov práce, ale aj nepriamo svojimi pozitívnymi účinkami na vývoz a bilanciu zahraničného obchodu, ako aj zlepšovaním výsledkov hospodárenia podnikov a príslušným rozširovaním daňovej bázy umožňujúcim rast príjmov vo verejných rozpočtoch.

¹ Podiel sektora živnostníkov a podnikov zamestnávajúcich do 250 pracovníkov na tvorbe pridanej hodnoty v národnom hospodárstve vzrástol z 55 % v roku 1998 na 60 % v roku 2002.

² Podiel vývozu do Nemecka, ČR, Rakúska a Poľska na celkovom vývoze SR klesol z 57,6 % v roku 2001 na 54,2 % v roku 2002, kým súčet podielov Talianska, Francúzska, Španielska a Japonska sa v rovnakom čase zväčšil zo 14 % na 17,7 %.

Tabuľka 1
Sociálno-ekonomický vývoj v rokoch 1990 – 2002

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
A. Vývoj výkonnosti hospodárstva										
Index HDP ¹ Predchádzajúci rok = 100 1989=100	1.9 79.4	5.2 83.5	6.5 88.9	5.8 94.1	5.6 99.4	4.0 103.4	1.3 104.7	2.2 107.0	3.3 110.5	4.4 115.4
Index priemyselnej produkcie ^{1,2} Predchádzajúci rok = 100 1989=100	-3.7 62.5	4.6 66.8	8.3 72.3	2.5 74.1	1.3 75.3	3.6 78.1	-2.6 76.0	8.8 82.6	6.7 88.1	6.6 93.9
Index produktivity práce v národnom hospodárstve 1989 = 100	92.3	98.9	103.5	105.7	112.6	117.4	122.7	127.2	130.1	135.6
Index produktivity práce v priemysle 1989 = 100	83.0	94.0	100.8	105.0	108.8	117.6	118.0	132.4	139.6	148.5
Rentabilita nákladov v nefinančných organizáciách v % ³	3.2	3.4	4.2	2.8	2.5	0.4	1.4	2.7	4.6	5.0 ^o
Rentabilita nákladov v spracovateľskom priemysle v % ³	-0.2	0.3	1.8	-0.1	-0.1	-1.4	0.8	3.0	5.0	4.5 ^o
B. Indikátory rovnováhy										
Miera inflácie v % ⁴	23.2	13.4	9.9	5.8	6.1	6.7	10.5	12.0	6.7	3.3
z toho: miera jadrovej inflácie v %	6.1	6.0	5.7	4.3	2.1
φ úroková miera z úverov v % ⁵	14.4	14.6	13.3	13.4	18.4	19.4	16.9	11.8	9.4	9.1
Saldo ŠR/HDP v % ⁶	-6.2	-5.2	-1.5	-4.2	-5.4	-2.6	-1.8	-3.1	-4.5	-4.7
Ročný Δ produktivity ⁷ – ročný Δ reálnych miezd v n. h. v bodoch	-1.3	3.7	0.9	-4.6	0.5	1.7	8.2	8.6	4.0	-1.5
Čistý vývoz/HDP v % ⁶	-5.0	4.6	1.7	-11.2	-9.6	-10.6	-4.3	-2.4	-8.5	-6.8
C. Sociálny vývoj										
Index zamestnanosti, predchádzajúci rok = 100 ⁸	99.2	98.1	101.7	103.6	99.1	99.7	97.0	98.6	101.0	100.2
Miera nezamestnanosti v % ⁸	12.7	13.7	13.1	11.3	11.8	12.5	16.2	18.6	19.2	18.6
Ročná zmena reálnych miezd v %	-3.9	3.2	4.0	7.1	6.6	2.7	-3.1	-4.9	0.8	5.8
Index reálnych miezd v n. h. 1989 = 100	72.8	75.0	78.3	83.8	89.2	90.8	88.3	84.2	84.9	89.8

¹ V stálych cenách.

² V roku 1998 sa zmenila metodika zisťovania výkonov priemyslu. Od zisťovania výroby tovaru sa prešlo k výpočtu indexu priemyselnej produkcie.

³ V rokoch 1993 – 1996 v podnikoch s 25 < pracovníkmi, v rokoch 1997 – 2002 v podnikoch s 20 < pracovníkmi.

⁴ Podľa spotrebiteľských cien, v priemere za rok.

⁵ Z úverov čerpaných z obchodných bánk v priemere za rok.

⁶ V bežných cenách.

⁷ Produktivita z HDP v stálych cenách.

⁸ Podľa výberového zisťovania pracovných síl, v priemere za rok.

^o Odhad.

Vývoj indikátorov rovnováhy upozorňuje však aj na nebezpečenstvo spočívajúce v možnosti precenenia pozitívnych momentov v hospodárskom vývoji Slovenska v roku 2002. Tempo narastania schodku štátneho rozpočtu i schodku verejných financií sa pri jeho relácii k dosiahnutému tempu rastu HDP nevyhnutne prejaví v narastaní pomeru štátneho dlhu k HDP. Zhoršovanie situácie vo verejných financiách tak posilňuje nevyhnutnosť pokračovania v začatých štruktúrnych reformách.

Hodnotenie sociálnych dôsledkov vývoja hospodárstva v samotnom roku 2002 vyznieva pozitívne tak z hľadiska vývoja zamestnanosti (nezamestnanosti), ako aj z pohľadu mzdového vývoja. V kontexte dlhodobého vývoja je však zrejmé, že aj po roku 2002 je priemerná sociálna pozícia obyvateľstva SR ešte stále horšia než pred začiatkom transformačného procesu. So zreteľom na očakávané trendy hospodárskeho vývoja možno v roku 2003 očakávať jej isté zlepšenie vo vzťahu k situácii na trhu práce, nie však v príjmovej oblasti.

2. Vývoj produkcie

Tempo rastu hrubého domáceho produktu sa v priebehu jednotlivých štvrtrokov roka 2002 postupne zrýchľovalo (3,9 %; 4,0 %; 4,3 % a 5,4 %) a dosiahlo celkovo 4,4 % (o 1,1 p. b. viac ako v roku 2001). K rastu HDP prispel rast pridanej hodnoty o 3,9 p. b., rast ostatných zložiek HDP³ o 0,5 p. b. Podiel pridanej hodnoty na hrubej produkcii dosiahol 38,9 %, čo je o 0,2 p. b. menej ako v roku 2001. Súhrnný pohľad na vývoj tvorby HDP v rokoch 1998 – 2002 prezentujeme v tabuľke 2.

Z jednotlivých odvetví najvyšší rast pridanej hodnoty sa v roku 2002 dosiahol vo výrobe a v rozvode elektriny, plynu a vody (o 33,4 %), v stavebníctve (11 %) a v ostatných službách (10,0 %).⁴

Výrazné spomalenie rastu pridanej hodnoty, ku ktorému došlo v roku 2002 v spracovateľskom priemysle, bolo ovplyvnené predovšetkým negatívnym vývojom pridanej hodnoty vo výrobe kovov a kovových výrobkov (-12,1 %) a spomalením rastu aj v jeho ďalších odvetviach (pozri graf 2).

³ Rozdiel daní a subvencií a imputovaná produkcia bankových služieb.

⁴ Sektor služieb bez obchodu, hotelov a reštaurácií, dopravy, pošty a telekomunikácií.

T a b u ľ k a 2

Vývoj tvorby hrubého domáceho produktu v rokoch 1998 – 2002 (na báze stálych cien 1995)

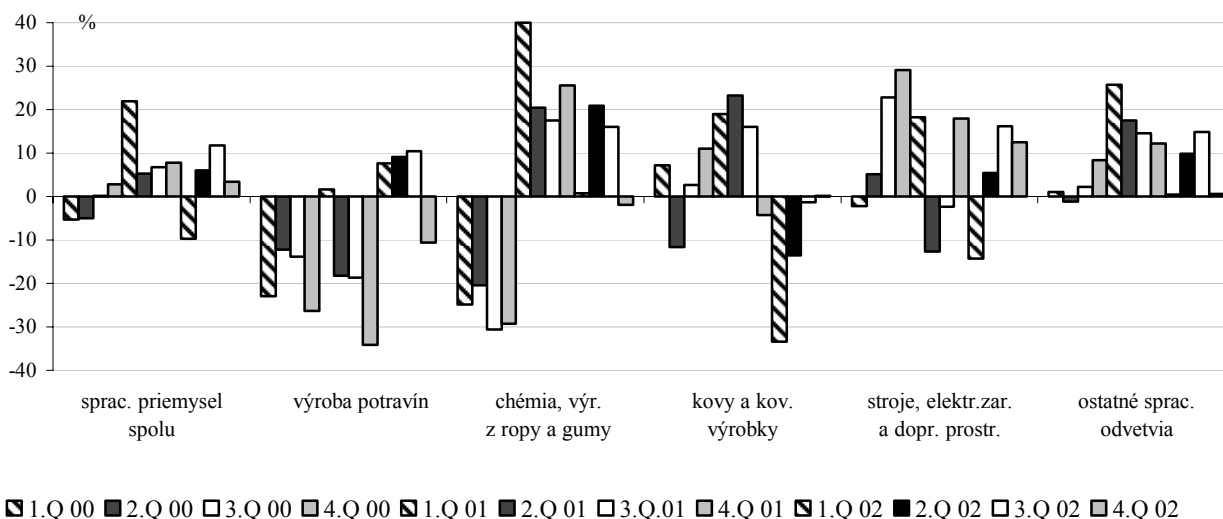
	1998	1999	2000	2001	2002	1998	1999	2000	2001	2002
	medziročné zmeny v %					príspevok k rastu HDP v p. b.				
<i>Hrubý domáci produkt</i>	4.0	1.3	2.2	3.3	4.4
z toho:										
poľnohospodárstvo	0.6	-2.8	7.9	1.0	12.3	0.0	-0.1	0,3	0.0	0.5
priemysel spolu	3.2	5.1	-5.5	3.6	4.0	0.9	1.4	-1.5	0.9	1.0
spracovateľský priemysel	5.2	2.9	-2.0	10.2	2.6	1.2	0.7	-0.5	2.3	0.6
stavebníctvo	-15.6	-29.9	2.7	-1.5	11.0	-1.0	-1.5	0.1	-0.1	0.4
služby spolu	4.6	1.2	7.6	4.6	4.2	2.4	0.7	4.1	2.6	2.4
obchod, hotely a reštaurácie	3.8	3.5	6.6	1.9	-2.2	0.6	0.5	1.0	0.3	-0.3
doprava, pošta, telekomunikácie	-4.6	9.4	2.2	13.5	-3.5	-0.4	0.8	0.2	1.3	-0.4
ostatné služby	8.1	-2.3	10.0	3.2	10.0	2.3	-0.7	2.9	1.0	3.1

Nerovnomerný vývoj pridanej hodnoty v spracovateľskom priemysle podľa jednotlivých štvrtrokov 2002 (-9,7 %; 6,0 %; 11,8 %; 3,4 %), najmä jeho opätovné spomalenie v 4. štvrtroku 2002,⁵ dokumentuje nemeniacu sa veľkú citlivosť tohto odvetvia na zmeny vo vonkajšom a v domácom dopyte, čo vytvára relatívne neisté východiská aj pre jeho vývoj v roku 2003. Treba tiež očakávať, že rast pridanej hodnoty v energeticky náročných odvetviach bude tmiť aj rast nákladov na energiu.

G r a f 2

Vývoj pridanej hodnoty v odvetviach spracovateľského priemyslu

(percentuálne zmeny oproti rovnakému štvrtroku predchádzajúceho roka, stále ceny)

⁵ V 4. štvrtroku sa rýchle tempo rastu pridanej hodnoty zachovalo len vo výrobe strojov, elektrických zariadení a dopravných prostriedkov.

Produkcia v *priemysle* vzrástla⁶ v roku 2002 takmer rovnako ako v roku 2001 – o 6,6 %; jej celkový nárast sa dosiahol pri raste produkcie v spracovateľskom priemysle o 8,6 % (o 9,8 % v roku 2001⁷) a pri poklese vo výrobe a v rozvoze elektriny, plynu a vody o 5,8 %. V spracovateľskom priemysle sa najvyšší rast produkcie dosiahol v nábytkárskom, kožiarskom a automobilovom priemysle, ako aj vo výrobe výrobkov z gumy a plastov; poklesla produkcia drevárskeho a papierenského priemyslu.

V porovnaní s rastom priemyselnej produkcie, tržby za vlastné výkony a tovar v priemysle (z realizácie všetkých činností podnikov) sa v roku 2002 reálne zvýšili iba o 3,3 % (v roku 2001 o 6,2 %); v spracovateľskom priemysle o 3,6 % oproti 8,1 % v predchádzajúcom roku. Vyšší rast tržieb ako v roku 2001 sa v podstate dosiahol len vo výrobe dopravných prostriedkov (17,4 % oproti 7,4 %). Napriek istému spomaleniu tempa rastu sa nadpriemerný reálny rast tržieb dosiahol najmä v elektrotechnickom a nábytkárskom priemysle. Tržby sa nominálne i reálne znížili vo výrobe celulózy a papiera, ropných produktov, chemických výrobkov a strojov a zariadení.

Vývoj výkonnosti spracovateľského priemyslu bol v roku 2002 ovplyvnený nepriaznivým vývojom vonkajšieho dopytu. Jeho vplyv sa prejavil na celkovom zhoršení zahraničnoobchodnej bilancie spracovateľského priemyslu – kým v rokoch 1999 – 2001 vývoz prevyšoval dovoz (o 3,9 %; 13,4 %, resp. 1,2 %), v roku 2002 stačil vývoz kryť len 99,9 % dovozu. K poklesu alebo stagnácii vývozu došlo predovšetkým v odvetviach vyrábajúcich základné produkty, ale i v skupinách výrob s trvalejšími problémami (napr. výroba ostatných dopravných prostriedkov). V niektorých technologicke a pracovne náročných výrobách sa však vývoz podstatne zvýšil. Pozíciu jednotlivých odvetví spracovateľského priemyslu z týchto hľadísk znázorňuje graf 3.

V *stavebníctve* sa v roku 2002 prvýkrát od roku 1997 zreteľnejšie prejavilo jeho oživenie. Stavebná produkcia reálne vzrástla o 4,1 % (v roku 2001 len o 0,8 %); po viacročnom poklese alebo stagnácii sa v roku 2002 zvýšila zamestnanosť o 1,6 %.

Tržby za predaj *poľnohospodárskych výrobkov* sa v roku 2002 reálne zvýšili o 6,4 % (v predchádzajúcom roku o 9,7 %). Pozitívne tendencie v tomto odvetví

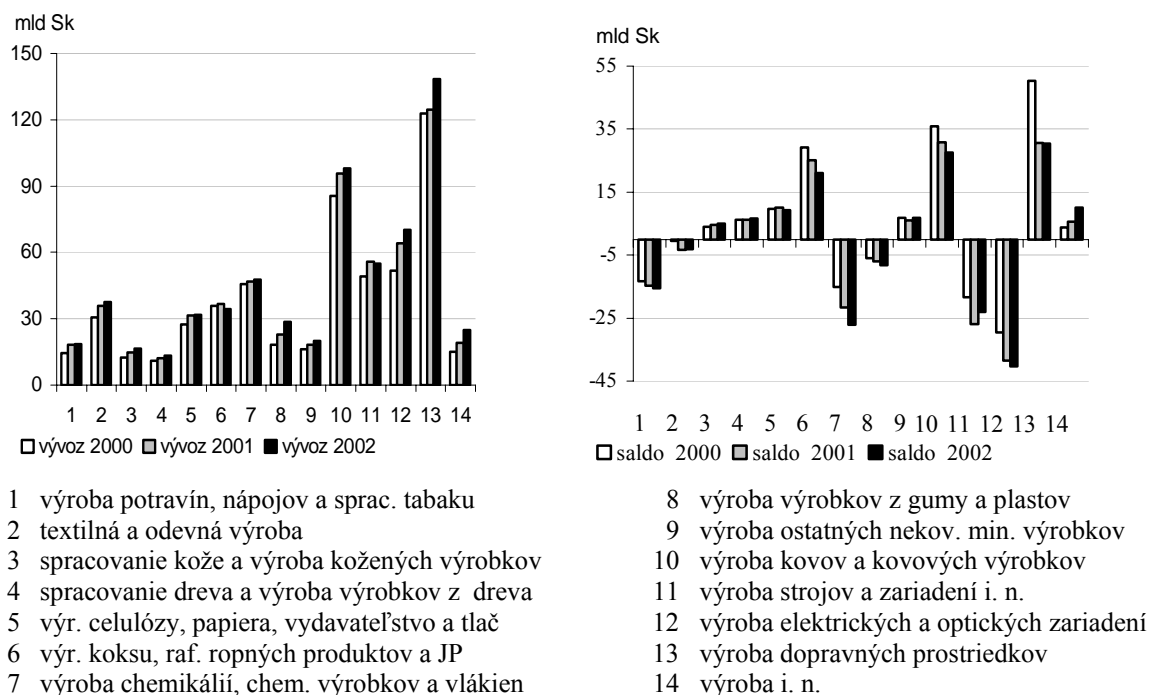
⁶ Podľa indexu priemyselnej produkcie (IPP) očisteného od vplyvu pracovných dní a v porovnaní s rovnakým obdobím predchádzajúceho roka. Tento index vyjadruje zmenu objemu produkcie v naturálnom vyjadrení.

⁷ Revidované údaje.

potvrďuje reálny rast pridanej hodnoty, postupne zvyšovanie zisku poľnohospodárskych podnikov, ako aj obnovenie rastu predaja jatočných zvierat v roku 2002 po sústavnom poklese od roku 1998.

G r a f 3

Vývoj vývozu a zahraničnoobchodného salda v odvetviach spracovateľského priemyslu

Finančné výsledky korporácií v roku 2002 nedosiahli mimoriadne dobrú úroveň predchádzajúceho roka. Výrazný pokles sa zaznamenal vo finančných korporáciách (5,5 mld Sk strata oproti takmer 13 mld Sk zisku v roku 2001). V sektore nefinančných korporácií sa zisk zvýšil o 17 mld Sk, a to najmä vďaka jeho podstatnému zvýšeniu vo výrobe a v rozvoje elektriny, plynu a vody (o 14 mld Sk), v stavebníctve (o 4 mld Sk) a v obchode (o 9 mld Sk). Celkový hospodársky výsledok v sektore nefinančných korporácií negatívne ovplyvnil pokles zisku v doprave a spojoch (o 9 mld Sk), a čiastočne aj v spracovateľskom priemysle. Celkový prehľad uvádzame v tabuľke 3.

Vo väčšine odvetví spracovateľského priemyslu v roku 2002 vzrástol objem zisku, ako aj rentabilita nákladov; výnimku tvorí výroba koksu a rafinovaných ropných produktov, výroba chemických výrobkov a vlákien, ale najmä výroba kovov a kovových výrobkov – pokles zisku z 12 mld Sk na necelé 4 mld Sk a rentability nákladov z 8,9 % na 2,8 %.

T a b u l k a 3
Vývoj finančnej pozície korporácií v rokoch 1998 – 2002

	1998	1999	2000	2001	2002
	Hospodársky výsledok v mld Sk				
Nefinančné a finančné korporácie spolu	31.2	73.8	88.0	134.8	133.7
Finančné korporácie	8.4	26.7	8.8	12.8	-5.5
Nefinančné korporácie	22.8	47.1	79.2	122.0	139.1
z toho:					
Poľnohospodárstvo	-1.6	-2.0	-0.3	1.2	1.9
Spracovateľský priemysel	-5.2	6.4	26.3	44.7	42.6
Stavebníctvo	3.2	1.5	3.3	4.9	8.9
Služby spolu	13.5	23.1	36.2	55.0	56.0
Nestratové a stratové nefinančné korporácie s 20 a viac zamestnancami	6.5	21.6	49.4	86.2	95.3
v tom: nestratové	86.8	75.6	81.3	112.3	127.4
stratové	-80.3	-54.1	-32.0	-26.0	-32.2
	Rentabilita nákladov v %				
Nefinančné korporácie	1.2	2.3	3.5	5.2	5.7
Poľnohospodárstvo	-2.7	-3.6	-0.5	1.7	2.7
Spracovateľský priemysel	-0.8	0.9	3.4	5.2	4.7
Stavebníctvo	3.0	1.8	3.2	4.8	8.6
Služby spolu	1.5	2.2	3.3	5.2	5.0

Podiel stratových podnikov na celkovom počte nefinančných korporácií s 20 a viac pracovníkmi sa v roku 2002 znížil na 27,8 %; celková vykazovaná strata týchto podnikov sa však oproti predchádzajúcemu roku zvýšila.

Celkove možno konštatovať, že v roku 2002 pokračoval proces postupného zlepšovania hospodárskych výsledkov nefinančných korporácií, ktorý sa začal po roku 1998. A to aj napriek tomu, že v niektorých odvetviach sa nedosiahla úroveň roka 2001. Aj v takých odvetviach, ako napríklad spracovateľský priemysel, v ktorom sa zisk v roku 2002 oproti roku 2001 znížil, výsledky za rok 2002 značne prevyšujú úroveň roka 2000.

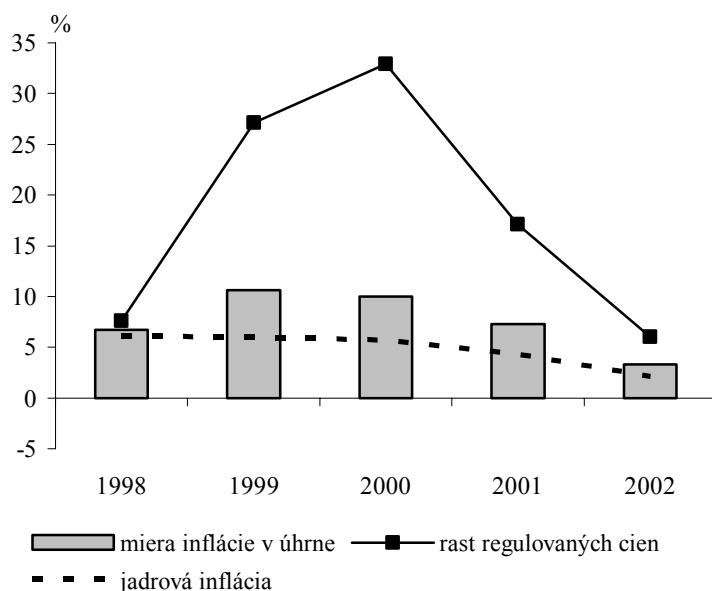
3. Vývoj cenovej hladiny v roku 2002 a predikcia jej zmien v roku 2003

V roku 2002 bol rast spotrebiteľských cien najpomalší v doterajšom priebehu ekonomickej transformácie.

Samotná skutočnosť, že priemerná miera inflácie dosiahla iba 3,3 % (graf 4), by sa mohla považovať za príspevok k makroekonomickej stabilite. Nie je to však úplne korektná interpretácia, ak zväžime, že takáto miera inflácie sa dosiahla aj oddialením pôvodne zamýšľaných úprav regulovaných cien. Krátkodobé utlmenie rastu cenovej

hladiny preto bude vystriedané zrýchlením inflácie v ďalších rokoch. Z hľadiska strednodobého formovania ekonomického prostredia ide skôr o chybu. Namiesto postupného znižovania miery inflácie v priebehu predvídateľných cyklov úprav regulovaných cien dochádza k vyslaniu klamlivého signálu v podobe takmer zastavenej inflácie, s jej následným prudkým zvýšením pri doháňaní zameškaných krokov pri úpravách regulovaných cien. Takýto vývoj vedie k skomplikovaniu tvorby podnikateľských a investor-
ských kalkulácií.

G r a f 4
Medziročné zmeny hladiny spotrebiteľských cien

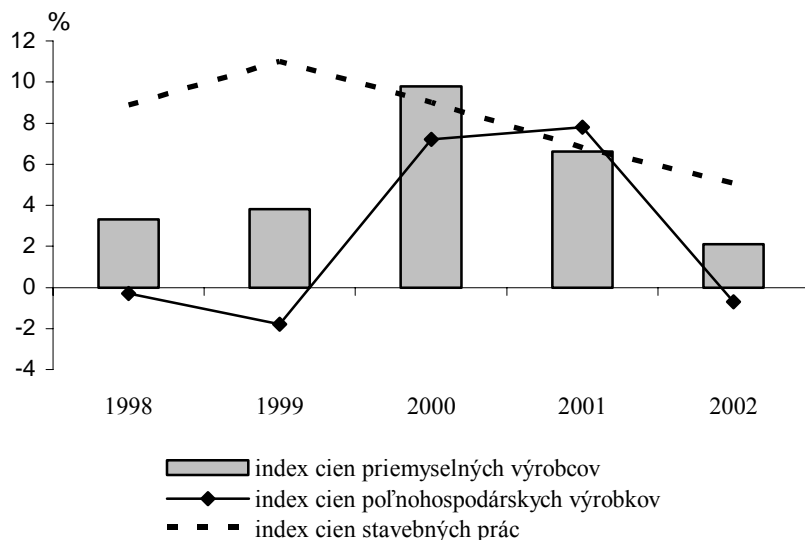
Okrem absencie úprav deformovaných regulovaných cien pôsobil smerom k poklesu miery inflácie aj vývoj výmenného kurzu, ktorý od polovice roka 2002 posilňoval a zlacňoval dovážané komodity. Posilňovanie výmenného kurzu pôsobilo aj ako protitlak voči rastu ceny ropy na svetových trhoch v záverečnej fáze roka. Ďalším významným faktorom, ktorý ovplyvnil cenovú hladinu, bol výrazný sezónny pokles cien potravín (i priaznivý vývoj cien mäsa ovplyvnený významnými dovozmi lacnejšieho tovaru).

Proinflačné vplyvy zahŕňali nárast poplatkov za povinné zmluvné poistenie motorových vozidiel a rast telekomunikačných poplatkov (patria medzi administratívne upravované ceny), krátkodobé výrazné posilnenie dopytu na trhu s tabakovými výrobkami

(nárast dopytu po tabaku, s tlakom na cenu, bol vyvolaný informáciami o zvýšení spotrebnej dane na tieto výrobky od januára 2003).

Nízka dynamika rastu bola charakteristická aj pre indexy cien výrobcov (graf 5). Aj tu sa v najväčšej miere odrazila absencia nákladového tlaku (kvôli zastaveniu úprav regulovaných cien a kvôli posilňovaniu domácej meny). Ceny priemyselných výrobcov sa zvýšili iba o 2,1 % (vrátane cien produktov priemyselnej výroby iba o 0,7 %). Výraznejšiu dynamiku dosiahol rast cien stavebných prác (rast o 5,1 %). Ceny poľnohospodárskych výrobkov dokonca klesli (o 0,7 %), čo pôsobilo na už spomenutý nízky rast spotrebiteľských cien potravín.

G r a f 5
Medziročné zmeny cien výrobcov

Cenový vývoj bolo možné naposledy priamo politicky ovplyvniť (úpravami regulovaných cien) v roku 2002. Novou kvalitatívnou črtou v cenovej oblasti je prenesenie zodpovednosti za cenovú politiku sieťových odvetví na nezávislého regulátora. Hoci prvé aktivity regulačného úradu vyzneli kontroverzne,⁸ je pravdepodobné, že sa tým naštartovala posledná fáza odstraňovania cenových deformácií (a jej sprievodných javov, napr. krížových dotácií, vysokej energetickej náročnosti, nerentabilnosti nosných aktivít podnikov v sieťových odvetviach a pod.). Bude to znamenať pravdepodobne

⁸ Za kontroverzné považujeme skutočnosť, že regulačný úrad (ÚRSO) sa nezodpovedá žiadnej autorite (ani súdnej) a že existovali málo transparentné kroky v rozhodovaní o cenách na rok 2003. Očakávame tlak na skvalitnenie a stransparentnenie rozhodovacieho procesu o cenách v sieťových odvetviach.

zvýšený tlak na reštrukturalizáciu priemyslu aj na zmenu štruktúry spotrebného koša domácností.

Pri formovaní *výhľadu inflácie* vychádzame z očakávaní relatívne stabilného výmenného kurzu voči EUR a USD (resp. z možnosti mierneho, oproti roku 2002 menej výrazného posilňovania domácej meny), z očakávania absencie vážnejších výkyvov vývoja cien energetických komodít na svetových trhoch. Tieto faktory by mali napomôcť to, aby tzv. dovezená inflácia zostala nevýrazná.

Podobne ako v predchádzajúcich rokoch, aj v roku 2003 by mala vo vývoji spotrebiteľských cien prevládať nákladová inflácia, málo výrazné zostanú dopytové inflačné tlaky. Základným vplyvom oživujúcim nákladovú infláciu je zvýšenie regulovaných cien, ktoré bude mať (spolu so zmenou DPH pri tovaroch s regulovanou cenou) pravdepodobne priamy vplyv na zvýšenie celkovej inflácie približne o 4,5 percentného bodu (podľa NBS). Z toho najvýraznejší vplyv (1,4 percentného bodu) má zvýšenie cien zemného plynu.

V roku 2003 bude prítomný aj výrazný krátkodobý inflačný impulz vyplývajúci z úprav nepriamych daní. Dôsledky zmien sadzieb DPH (saldo vplyvu zvýšenia nižšej sadzby z 10 % na 14 % a zníženia základnej sadzby z 23 % na 20 %) v rámci neregulovaných cien na celkovú infláciu odhaduje Národná banka Slovenska (NBS) vo výške 0,3 percentného bodu. Účinok na infláciu by malo mať zvyšovanie spotrebných daní (v súhrne vo výške asi 0,5 percentného bodu, z toho podstatná časť bude dôsledkom zvýšenia spotrebných daní z tabakových výrobkov).

Účinok väčšiny očakávaných vplyvov na infláciu sa prejavil ihneď na začiatku roka 2003, v dôsledku čoho spotrebiteľské ceny v januári medzimesačne vzrástli o 5,3 %. Ide o medzimesačnú zmenu cenovej hladiny porovnateľnú s júlom 1999 (5,8 %), keď došlo k výraznejšej úprave regulovaných cien v rámci súboru stabilizačných makroekonomických opatrení.

Pri zvážení uvedených predpokladov možno očakávať, že priemerná miera inflácie by mohla dosiahnuť hodnotu blízku 8,5 %. Menový program NBS predpokladá na rok 2003 priemernú mieru inflácie medzi 8,2 % a 9,3 % (koncoročná 7,7 % až 9,7 %). Koncoročná jadrová inflácia by sa mala pohybovať podľa nášho odhadu v blízkosti úrovne 3,2 %.

V prípade cien priemyselných výrobcov budú základným faktorom vývoja úpravy regulovaných cien producentov elektrickej energie, zemného plynu a tepla. Tempo rastu cien priemyselných výrobcov by sa podľa našich predpokladov malo približovať k hodnote 6 %.

Po utlmení rastu cenovej hladiny v roku 2002 opätovný výrazný nárast miery inflácie v roku 2003 bude mať významný vplyv na vývojové tendencie viacerých veličín: je pravdepodobné, že sa podstatne utlmí dynamika reálnych miezd, prudko sa spomalí rast spotreby domácností s vplyvom aj na rast celkového HDP, zhorší sa zrejme rentabilita tých odvetví priemyslu, ktoré sú energeticky náročné.

4. Situácia na trhu práce v roku 2002 a jej zmeny očakávané v roku 2003

Charakteristickou črtou vývoja na trhu práce v roku 2002 bol obrat vo vývoji demografických faktorov. Výrazný, dokonca akcelerujúci rast počtu pracovných síl typický pre predchádzajúce roky bol vystriedaný úbytkom počtu pracovných síl. To zásadne zmenilo vývojové tendencie nezamestnanosti.

Pre vývoj na trhu práce v roku 2001 bol typický súčasný rast zamestnanosti aj nezamestnanosti. Tento zdanlivý paradox bol vyvolaný silným rastom ponuky – t. j. počtu pracovných síl na trhu práce. Situácia v roku 2002 bola už značne odlišná: hoci zamestnanosť sa zvýšila iba nepatrne (o 0,2 %, podľa výberového zisťovania pracovných síl), vďaka zmene vo vývoji počtu pracovných síl⁹ nastal pokles miery nezamestnanosti.

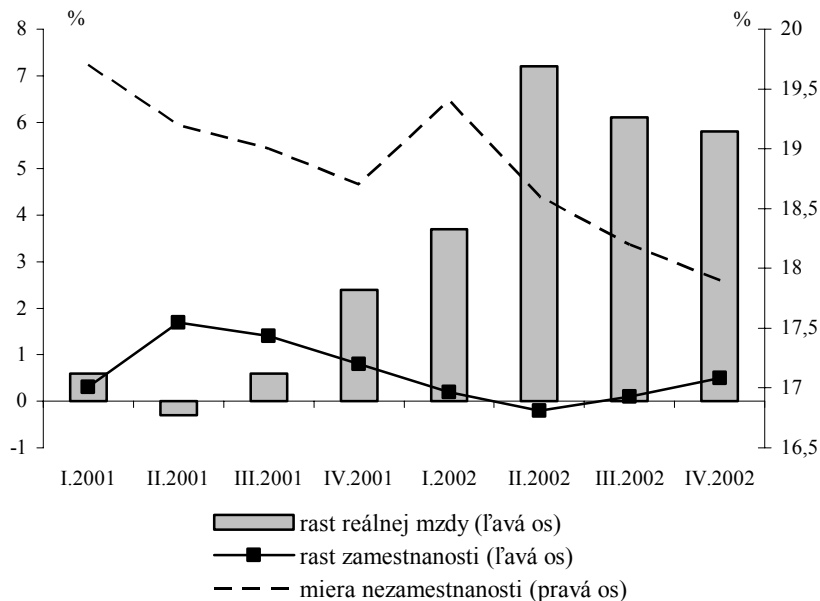
Hoci miera nezamestnanosti v priebehu roka medziročne klesla z 19,2 % (r. 2001) na 18,5 % (r. 2002), naďalej narastal počet dlhodobo nezamestnaných (za prvé tri štvrtroky medziročne stúpol počet osôb nezamestnaných dlhšie ako dva roky o 13,3 %).

Ďalšou dôležitou črtou bolo výrazné zosilnenie rastu reálnej mzdy. Reálna mzda dosiahla najvyšší rast za posledné štyri roky. V podmienkach výrazného spomalenia

⁹ Podľa výberových zisťovaní bol zaznamenaný medziročný nárast počtu zamestnaných v roku 2001 o 22 tisíc, počtu nezamestnaných o 22,8 tisíc. Celkový rast pracovnej sily teda predstavoval 44,8 tisíc osôb. Na porovnanie: v roku 2000 sa zaznamenal prírastok pracovnej sily vo výške 38 tisíc osôb, v roku 1999 to bolo 33 tisíc, v roku 1998 iba 12 tisíc osôb. Demografický faktor teda v rokoch 1999 – 2001 značne komplikoval situáciu na trhu práce. V roku 2002 však počet pracovných síl už klesal, a to medziročne o 17,8 tisíc osôb.

rastu cenovej hladiny sa zrýchlil rast nominálnych miezd (z 8,2 % v roku 2001 na 9,3 % v roku 2002). Dosiagnuté zvýšenie reálnej mzdy (o 5,8 %) bolo výraznejšie ako reálny rast produktivity práce. V predchádzajúcom období (1999 – 2001) naopak, rast produktivity výrazne presahoval rast reálnych miezd.

Graf 6
Vývoj parametrov trhu práce¹

¹ Údaje o zamestnanosti a nezamestnanosti podľa výberového zisťovania pracovných síl.

V porovnaní s predchádzajúcim rokom vzrástol v roku 2002 počet voľných pracovných miest evidovaných úradmi práce (napr. na konci roka 2002 bol počet voľných pracovných miest takmer dvojnásobný v porovnaní s rovnakým obdobím predchádzajúceho roka). V dôsledku toho klesol počet evidovaných nezamestnaných pripadajúcich na jedno voľné miesto (napríklad z 53 v decembri 2001 na 29 v decembri 2002).

Spomenuté mierne zlepšenie vo vývoji charakteristík trhu práce je skôr dôsledkom demografických faktorov a opatrení politiky zamestnanosti, než dôsledkom lepšieho fungovania trhu práce. Trh práce bol v hodnotenom období naďalej poznačený rigiditou, ku ktorej prispievali aj novoprijaté právne predpisy (zákon o verejnej službe, zákon o štátnej službe, nový Zákonník práce, všetky s účinnosťou od 1. 4. 2002).

Vývoj na trhu práce teda ovplyvňoval celkovú rovnováhu dvojako (a protichodne): Na jednej strane posilnil celkovú rovnováhu tým, že po 4 rokoch rastu (1998 –

2001) sa zmenšil rozsah nerovnováhy na trhu práce meraný mierou nezamestnanosti. Na druhej strane, napriek výraznému spomaleniu rastu životných nákladov, tempo rastu nominálnej mzdy sa zvýšilo, čím sa dosiahol rast reálnej mzdy vyšší ako rast produktivity práce. Pretrvávanie takejto tendencie by, naopak, mohlo oslabovať celkovú rovnováhu hospodárstva. Nie je však pravdepodobné, že tento rizikový faktor by pretrvával.

Situácia na trhu práce by mala byť v roku 2003 ovplyvnená pokračovaním demografického trendu, spojeného s nízkou, pravdepodobne zápornou dynamikou počtu pracovných síl. Tento faktor bude spôsobovať pokles miery nezamestnanosti aj pri relatívne nízkom tempe rastu zamestnanosti a pri ohlásenom prepúšťaní v niektorých veľkých podnikoch. Rast zamestnanosti zrejme dosiahne hodnotu blízku 0,5 % (rast produkcie bude spojený predovšetkým s rastom produktivity, nie s rastom zamestnanosti).

Na vývoj nezamestnanosti bude mať vplyv účinnosť novely zákona o zamestnanosti, ktorá kladie zvýšené nároky na komunikáciu medzi úradmi práce a nezamestnanými (a aj inými spôsobmi znižuje motiváciu k registrovaniu sa na úradoch práce). Už v januári 2003 došlo k neobvyklému poklesu počtu nezamestnaných osôb v evidencii úradov práce.¹⁰ Predpokladáme, že na tejto zmene má hlavný podiel účinnosť nových ustanovení zákona o zamestnanosti. Je však zatiaľ neznáme, ako sa tieto skutočnosti prejavujú na miere nezamestnanosti zisťovanej na základe výberového zisťovania pracovných síl (časť tých, ktorí zrušia svoju registráciu na úradoch práce, môžu v dotazníkoch naďalej uvádzať, že prácu nemajú a pod.). Po zvážení týchto vplyvov predpokladáme, že miera nezamestnanosti meraná výberovými zisťovaniami klesne v roku 2003 na priemerných 17,5 %.

Rast reálnej mzdy sa výrazne oslabí, pravdepodobne na úroveň blízku nule. Tento predpoklad vyplýva zo zvýšenia miery inflácie (na odhadovaných 8,5 %), a zároveň spomalenia rastu nominálnych miezd (čo je vyvolané zmrazením rastu miezd vo viacerých segmentoch verejného sektora).

¹⁰ Hoci v januári dochádza pravidelne k prudkému sezónnemu výkyvu smerom k vyššej miere nezamestnanosti meranej podľa počtu registrovaných na úradoch práce, situácia na začiatku roka 2003 bola diametrálne odlišná. Miera nezamestnanosti sa oproti predchádzajúcim mesiacom zvýšila iba nepatrne a oproti rovnakému mesiacu predchádzajúceho roka klesla o 2 percentné body (z 19,7 % na 17,7 %). Znamená to pokles o viac ako 62 tisíc evidovaných disponibilných nezamestnaných (na aktuálnych 470 221 osôb).

Možno zhrnúť, že vývoj na trhu práce bude mať v roku 2003 ešte výraznejší prínos k celkovej rovnováhe hospodárstva ako v roku 2002, ale za cenu stagnácie reálnej mzdy.

5. Platobná bilancia a zahraničný kapitál

5.1. Platobná bilancia

Vo vývoji obchodnej bilancie a bežného účtu platobnej bilancie v roku 2002 sa prejavujú dôsledky svetovej hospodárskej recesie začínajúcej sa v druhom polroku 2001. Zvýšený prílev zahraničného kapitálu však zabezpečil priaznivejší vývoj celkovej bilancie. Vývoj v posledných mesiacoch roka, ktorý priniesol mierne oživenie svetového hospodárstva, indikoval zníženie deficitu obchodnej bilancie, a teda aj bežného účtu platobnej bilancie. Deficit bežného účtu platobnej bilancie (PB) dosiahol 8,2 % z HDP, čo je o 0,3 % nižšie ako v roku 2001 a je približne na úrovni menového programu 2002.

Vývoj kapitálového a finančného účtu, ktorý vo svojom aktíve vyjadruje najmä privatizačné príjmy za SPP a rozvodné energetické závody, ako aj prínos deblokácií ruského dlhu, umožnil zlepšenie vývoja celkovej bilancie.

T a b u ľ k a 4

Vývoj platobnej bilancie v rokoch 1998 – 2002 (v mil. USD)¹

	1998 ²	1999 ³	2000 ⁴	2001 ⁵	2002 ⁶
Obchodná bilancia	-2 189	-1 103	-916.8	-2 134.7	-2 131.4
Bilancia služieb	19	149	439.4	479.5	455.5
Príjmová bilancia	200	-128	-235.5	-100.7	-263.1
Bežný účet platobnej bilancie	-1 970	-1 083	-713.0	-1 755.9	-1 938.9
Kapitálový a finančný účet	1 728	1 823	1 413.0	1 719.0	5 175.3
Ostatné nezačlenené položky	-288	-19	120.2	180.2	409.3
Celková bilancia	-530	721	923.7	140.4	3 645.7

¹ Použitý kurz 36,913 SKK/USD.

² Použitý kurz 41,417 SKK/USD.

³ Použitý kurz 46,200 SKK/USD.

⁴ Použitý kurz 48,347 SKK/USD.

⁵ Použitý kurz 45,335 SKK/USD.

Devízové rezervy NBS vzrástli a dosiahli koncom roka sumu 9,2 mld USD, čo by umožnilo kryť približne 6,0-mesačný priemerný dovoz tovarov a služieb.

5.2. Zahraničný kapitál

Postavenie zahraničných investícií z hľadiska platobnej bilancie SR sa v roku 2002 oproti roku 2001 zásadne zmenilo. Zatiaľ čo v roku 2001 dlhodobé zahraničné investície nepokryli deficit bežného účtu, v roku 2002 čistý prílev dlhodobých zahraničných kapitálových zdrojov viac ako dvojnásobne prevýšil schodok bežného účtu.

Spolu s krátkodobými zdrojmi, ktoré mimochodom zaznamenali odlev zo slovenskej ekonomiky, celkový prílev zahraničného kapitálu (bez kapitálového účtu) v roku 2002 bol 229,4 mld Sk (5,2 mld USD) a bol o 150 mld Sk (3,5 mld USD) vyšší ako v roku 2001.

T a b u ľ k a 5

Vývoj zahraničných investícií v Slovenskej republike v januári až septembri 2002

Položka platobnej bilancie	2001		2002		Rozdiel	
	mld Sk	mil. USD	mld Sk	mil. USD	v mld Sk	v mil. USD
Saldo PZI spolu	70.6	1 460.3	181.7	4 007.2	111.1	2 546.9
prílev ¹	57.0	1 179.1	179.7	3 964.9	122.7	2 785.8
odlev ¹	-2.0	-42.0	-0.1	-1.9	-1.9	-40.1
Saldo portfóliové investície	-10.5	-217.2	25.1	554.2	35.6	771.4
prílev	13.9	287,3	12.8	281.5	-1.1	-5.8
odlev	-24.4	-504.5	12.3	272.7	36.7	777.2
Saldo ostatné dlh. investície	-10.6	-221.1	-5.0	-102.3	-5.6	-118.8
prílev	-10.1	-210.9	-17.4	-387.5	7.3	176.6
odlev	-0.5	-10.2	12.4	285.2	12.9	295.4
Saldo dlhodobých zahraničných investícií spolu	49.5	1 022.0	201.8	4 561.4	152.3	3 539.4
prílev ¹	60.8	1 255.5	175.1	3 858.9	168.3	2 603.4
odlev ¹	-26.9	-556.7	24.5	580.5	51.4	1 137.2
Saldo krátkodobého kapitálu	29.9	619.3	27.6	608.8	-2.3	-10.5
prílev	28.4	588.1	7.8	171.3	-20.6	-416.8
odlev	1.5	31.2	19.8	437.5	18.3	406.3
Saldo zahraničný kapitál spolu (bez kap. účtu)	79.4	1 641.3	229.4	5 170.2	150.0	3 528.9

¹ V PZI je zahrnutá len majetková účasť + reinvestovaný zisk.

Prameň: Informačná база NBS.

V rámci dlhodobých zahraničných kapitálových zdrojov naďalej dominovali a svoju pozíciu si výrazne upevnili *priame zahraničné investície (PZI)*. Ich kladné saldo dosiahlo takmer 182 mld Sk (4,0 mld USD) a v porovnaní s rokom 2001 bolo o 111 mld Sk (2,5 mld USD) vyššie. Samotný prílev PZI do ekonomiky v roku 2002 predstavoval 180 mld Sk (4,0 mld USD), zatiaľ čo odlev PZI do zahraničia bol zanedbateľný (0,1 mld Sk, t. j. 1,9 mil. USD).

Aj v roku 2002 bol prílev PZI nesený z veľkej časti privatizáciou a odkupom doteraz štátom vlastnených podielov. Priame zahraničné investície bez privatizačných aktivít (*greenfield a joint-ventures*) predstavovali len necelých 10 %.

V posledných rokoch nielen relatívne, ale aj absolútne (s výnimkou roka 2000), klesá prílev PZI do *spracovateľského priemyslu*, kde je ich prítomnosť z hľadiska zvyšovania technologickej úrovne, produktivity a kvality výrobkov najžiaducejšia.

T a b u ľ k a 6

Odvetvové smerovanie priamych zahraničných investícií v ekonomike Slovenskej republiky

Hlavné odvetvia prílevu PZI	Prílev PZI						Stav PZI	
	1999	2000	1. – 3. Q 2001		1. – 3. Q 2002		k 30. 9. 2002	
	%	%	mld Sk	%	mld Sk	%	mld Sk	%
Spracovateľský priemysel	48.3	45.8	4.6	16.0	2.3	1.4	101.0	40.6
Elektrina, plyn, voda	–	–	–	–	132.8	8.3	0.5	0.2
Obchod	30.3	2.7	3.3	11.5	6.1	3.8	31.1	12.5
Doprava, telekomunikácie	2.4	46.3	1.4	4.9	0.6	0.4	32.1	12.9
Peňažníctvo a poisťovníctvo	6.1	3.4	17.7	61.7	17.2	10.7	70.0	28.2
Spolu SR	100.0	100.0	28.7	100.0	160.9	100.0	248.5	100.0

Prameň: Menový prehľad NBS, november 2001, 2002; vlastné výpočty.

Navyše, v spracovateľskom priemysle sú najväčšie objemy PZI umiestnené prevažne v odvetviach vyrábajúcich polovýrobky (celulóza a papier, rafinácia ropy a ropné výrobky, výroba kovov). V sofistikovaných výrobách sú PZI nízke.

T a b u ľ k a 7

Vývoj priamych zahraničných investícií na obyvateľa v Slovenskej republike a ostatných krajinách strednej Európy

Krajina	PZI na obyvateľa v USD			
	1998	1999	2000	2001
Slovenská republika	395	421	692	879
Česká republika	1 396	1 707	2 107	2 618
Maďarsko	1 831	1 917	1 976	2 244
Poľsko	581	675	870	1 014 ¹⁾
Slovinsko	1 464	1 350	1 454	1 611

¹⁾ Odhad; presný údaj bol nedostupný.

Prameň: CESTAT (CANSTAT). Bratislava: Štatistický úrad SR 1998 – 2002.

Vďaka tzv. privatizačným PZI, ktoré najmä v rokoch 2001 a 2002 zaznamenali vysoký prírastok, sa postavenie Slovenska v *ukazovateli PZI na obyvateľa* v porovnaní s ostatnými kandidátskymi krajinami výrazne zlepšilo.

Rozhodujúcimi *investorskými krajinami* na Slovensku v roku 2002 boli Nemecko (47,4 % z celkového prílevu PZI) a Francúzsko (37,6 %) s orientáciou hlavne do podnikovej sféry. Ďalej nasledovali Rakúsko s orientáciou PZI do bankovej sféry, Spojené kráľovstvo do podnikovej sféry a Taliansko do bankovej sféry. Na celkovom stave PZI sa k 30. 9. 2002 najviac podieľa Nemecko (23 %) prevažne v podnikovej sfére, Rakúsko (19 %) prevažne v bankovej sfére, Holandsko (18,6 %) v podnikovej sfére a Taliansko (10 %) v bankovej sfére.

Regionálna orientácia prílevu PZI v roku 2002 dominantné a nerovnovážne postavenie Bratislavského kraja ešte väčšmi upevnila, keď do neho smerovalo až 99 % nových PZI. Podiel Bratislavského kraja na celkovom stave PZI k 30. 9. 2002 oproti stavu ku koncu roka 2001 sa zvýšil zo 63 % na 68 %. V poradí druhý Košický kraj sa podieľa na celkovom stave PZI 13 % a podiely ostatných krajov sa pohybujú v rozmedzí 2 – 4 %.

6. Zahranický obchod v roku 2002 a jeho výhľad na rok 2003

Napriek negatívnym očakávaniam v priebehu roka (vysoké deficity obchodu v máji a v októbri) zahraničný obchod SR v roku 2002 dosiahol oproti roku 2001 priaznivejšie *saldo obchodnej bilancie*: –9 % HDP oproti –10,4 % v minulom roku. V roku 2002, na rozdiel od roku 2001, nominálny rast vývozu predstihol nominálny rast dovozu. Základné trendy vývoja zahraničného obchodu SR ukazuje tabuľka 8.

T a b u ľ k a 8

Vývoj základných ukazovateľov zahraničného obchodu Slovenskej republiky

Ukazovateľ	1998	1999	2000	2001	2002
Vývoz , FCO, mld Sk, b. c.	377.8	423.7	548.5	611.3	651.3
Ročná zmena, b. c., %	+16.6	+12.1	+29.5	+11.4	+6.5
Dovoz , OP, mld Sk, b. c.	460.7	468.9	590.3	714.1	747.9
Ročná zmena, b. c., %	+16.9	+1.8	+25.9	+21.0	+4.7
Saldo , mld Sk	–82.9	–45.2	–41.7	–102.7	–96.6
Saldo/HDP, % ¹	–11.6	–5.5	–4.7	–10.4	–9.0
Exportná výkonnosť, % HDP ¹	52.7	52.0	61.8	61.8	61.1
Dovozná náročnosť, % HDP ¹	64.2	57.5	66.6	72.2	70.1

¹ V roku 2002 podľa posledného odhadu HDP (Aktualizovaná prognóza vybraných ukazovateľov hospodárstva SR na rok 2002 a prognóza na 1. štvrt'rok 2003. Bratislava: Štatistický úrad SR, 12. decembra 2002).

Prameň: Štatistika zahraničného obchodu za rok 1998, 1999, 2000, 2001, 2002. Bratislava: Štatistický úrad SR; internetová stránka Štatistického úradu SR – zahraničný obchod 2003; vlastné výpočty.

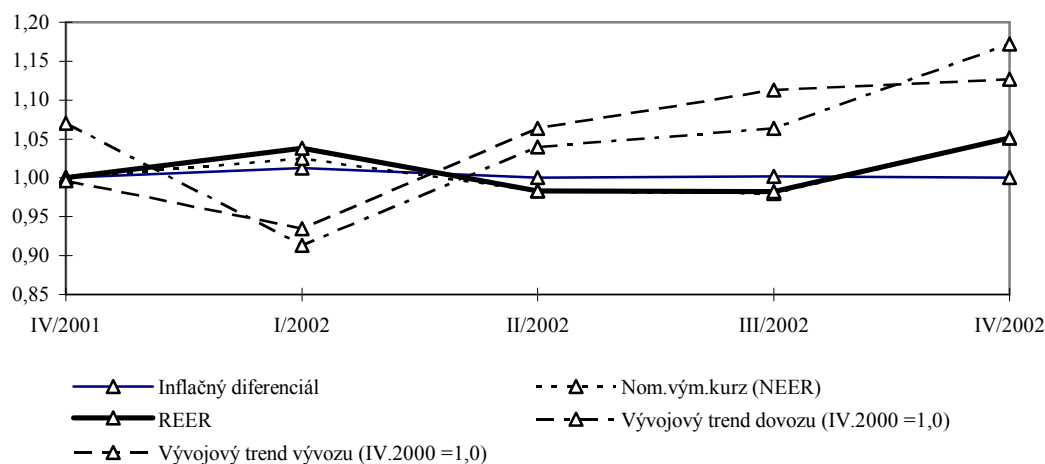
Hoci zahraničný obchod Slovenska v roku 2002 skončil s nižším, ale stále ešte s relatívne vysokým deficitom, dynamika zahraničnoobchodných vzťahov sa oproti minulému roku spomalila. Bolo to ovplyvnené viacerými faktormi.

Na poklese dynamiky externého dopytu mala rozhodujúci vplyv Európska únia (61 % vývozu zo SR), kde oživenie ekonomického rastu zaostáva za ostatnými regiónmi sveta (Severnou Amerikou a novoundustrializovanými ekonomikami Ázie). Reálny rast ekonomiky EÚ poklesol z 1,6 % v roku 2001 na cca 1,1 % v roku 2002. Domáci dopyt v EÚ len pomaly oživa, spotreba domácností je stále potlačená, rovnako ako sú potlačené investičné výdavky. Preto aj dovoz do členských štátov EÚ zaznamenáva od konca roku 2001 celkový pokles.

Rast exportu nebol podporovaný ani významnejším rastom konkurenčnej schopnosti obchodovateľného sektora, a to ani zvýšenou kvalitou a produktivitou, ani relatívne nižšími nákladmi. Skôr naopak. Vyplýva to predovšetkým z vývoja *jednotkových nákladov práce* v spracovateľskom priemysle, keď ročný reálny rast produktivity (za 1. – 9. mes. 2002 oproti 1. – 9. mes. 2001 z pridanej hodnoty) o 3 % bol nižší ako rast nominálnych miezd (o 7,9 %). To tlačilo na zníženie cenovej konkurencieschopnosti.

Určitý vplyv spomaľujúci exportnú výkonnosť ekonomiky SR treba pripísať aj *posilňujúcej sa korune* v 1. štvrtroku, a najmä vo 4. štvrtroku 2002 (pozri graf 7). Z grafu je zrejmé, že vývoj vývozu vcelku adekvátne zodpovedá vývoju reálneho efektívneho kurzu koruny.

Graf 7
Vývoj reálneho efektívneho kurzu v SR v roku 2002

Z hodnotovo najväčších *komodít* vývozu zaznamenali nižšiu dynamiku rastu oproti roku 2001 predovšetkým potravinárske výrobky, chemické výrobky, celulóza a papier, textilné výrobky, výroba kovov a kovových výrobkov, stroje a zariadenia. Na druhej strane vyšší rast vývozu zaznamenali iba výrobky z gumy a plastov a dopravné zariadenia. Nezmenený vysoký rast vývozu si udržali výrobky nábytkárskeho a obuvníckeho priemyslu a nekovové minerálne výrobky.

Ešte väčší pokles dynamiky rastu ako vo vývoze sa prejavil v dovoze – z 21 % na 4,7 % v bežných cenách. Najväčší pokles dynamiky zaznamenali potraviny, nerastné výrobky, celulóza a papier, textilné výrobky a stroje a zariadenia. Naopak vyššiu dynamiku dovozu oproti roku 2001 mali gumárske a plastikárske výrobky a dopravné prostriedky. Naďalej vysokú a nezmenenú dynamiku dovozu si udržali kovy a kovové výrobky.

Aj keď *ceny nerastných výrobkov* (ropy, plynu, neropných surovín) mali v rámci roka 2002 určité výkyvy, v priemere sa udržali buď na úrovni (neropné výrobky), alebo pod úrovňou roka 2001, a teda hodnotu dovozu významnejšie neovplyvnili.

Väčší vplyv na nízku dynamiku dovozu mal rapídny *pokles hodnoty USD*, ktorý počnúc 2. štvrtkom sústavne oslaboval. Tento vplyv sa prejavil najmä pri dovozoch nerastných výrobkov.

Vývoj dovozu ostatných výrobkov bol ovplyvnený hlavne vývojom *domáceho dopytu*, ktorý podľa predbežných údajov reálne rástol pomalšie ako v roku 2001. Týka sa to osobitne tvorby hrubého fixného kapitálu, keď pokles jeho reálneho rastu z 9,6 % v roku 2001 na takmer nulový rast v roku 2002 sa odzrkadlil predovšetkým vo výraznom poklese rastu dovozu strojov a zariadení. Vzhľadom na to, že rast konečnej spotreby, a najmä spotreby domácností, zaznamenal v roku 2002 dokonca mierne vyšší rast ako v roku 2001, už uvedený pokles dynamiky dovozu spotrebných tovarov vrátane potravín naznačuje, že v tomto segmente komodít sa začali viac presadzovať domáci výrobcovia.

Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu je v podstate ustálená a v roku 2002 nezaznamenala väčšie zmeny (tab. 9).

T a b u ľ k a 9

Základná teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu Slovenskej republiky

Krajina, skupina krajín	2001			2002		
	Podiel v %		Saldo v mld Sk	Podiel v %		Saldo v mld Sk
	vývoz	dovoz		vývoz	dovoz	
Spolu	100.0	100.0	-103.2	100.0	100.0	-96.6
z toho:						
EÚ	59.9	49.8	+10.2	60.5	50.3	+17.9
CEFTA ¹	30.0	22.5	+22.5	28.3	22.3	+17.8
z toho:						
ČR	16.6	15.1	-6.0	15.2	15.1	-14.3
CEFTA bez ČR	14.4	7.4	+28.5	13.1	7.9	+32.1
Rusko	1.0	14.8	-99.1	1.0	12.5	-87.3
Ázia	2.0	6.5	-34.6	3.1	7.7	-37.9
z toho:						
Čína	0.1	1.6	-10.0	0.3	2.1	-13.8

¹ Bulharsko, ČR, Maďarsko, Poľsko, Rumunsko, Slovinsko, Slovensko.

Prameň: Zahraničný obchod v SR, 2001. Internetová stránka Štatistického úradu SR 2003.

Ako vidno z tabuľky 9, v roku 2002 naďalej pokračoval trend zvyšovania podielu obchodu SR na trhu EÚ, ktorý dosiahol 60,5 % vo vývoze a 50,3 % v dovoze. S členskými štátmi EÚ Slovensko zlepšilo aj doteraz kladnú obchodnú bilanciu, a to takmer o 8 mld Sk.

Určité zlepšenie bilancie nastalo v obchode s Ruskom, avšak nie zmiernením komoditnej a množstvovej nerovnováhy v obchode, ale prakticky len v dôsledku oslabenia USD na hodnotu dovozu energetických zdrojov.

Na druhej strane obchod s členskými štátmi CEFTA mal oproti roku 2001 horšie parametre. Poklesla dynamika exportu a zvýšila sa dynamika dovozu. Tým sa znížil obchodný prebytok s týmito krajinami takmer o 5 mld Sk, na čom má najväčší podiel zvýšenie obchodného deficitu s Českou republikou.

Zvýšilo sa aj pasívne saldo obchodu s ázijskými krajinami, kde dôležitým obchodným partnerom je Čína a novoundustrializované krajiny. Dynamizoval sa tu predovšetkým dovoz, zatiaľ čo vývoz zaostáva.

Vývoj zahraničného obchodu SR v roku 2003 bude ovplyvňovať niekoľko faktorov. Predovšetkým to bude konjunkturálny vývoj vo svetovom hospodárstve, najmä však v Európskej únii a naň nadväzujúci vývoj svetového obchodu. Tak pre rozvinuté ekonomiky, ako aj pre EÚ by mal rok 2003 priniesť oživenie rozvoja. Druhým rozhodujúcim determinantom bude vývoj domáceho dopytu SR, spojený s reálnym rastom ekonomiky.

Na základe týchto predpokladov a pri nezmenených ďalších významných podmienkach, najmä v externom prostredí, možno *predikovať priaznivý vývoj zahraničného obchodu s tovarmi SR* v roku 2003:

- dynamika rastu vývozu v bežných cenách sa oproti roku 2002 zvýši v rozmedzí 10 – 12 %;
- dynamika rastu dovozu v bežných cenách sa oproti roku 2002 takisto zvýši, pričom v relácii k dynamike vývozu bude nižšia – približne 10 %;
- deficit obchodnej bilancie v bežných cenách sa predpokladá nižší, pričom jeho relatívna výška by sa mala pohybovať v rozmedzí 7 – 8 % HDP.

7. Finančná a menová politika

7.1. Finančná a rozpočtová politika

Predbežné údaje o vývoji verejných financií ukazujú, že ich deficit (vrátane nákladov na reštrukturalizáciu bánk) zostáva aj v roku 2002 kľúčovým problémom finančnej politiky štátu, a pravdepodobne prekročí doteraz dosiahnutú maximálnu úroveň.

Výrazné deficitné hospodárenie verejných financií aj v roku 2002 i pri niektorých neopakovateľných faktoroch (príjmy z privatizácie, deblokácia ruského dlhu) bolo nepriaznivo ovplyvnené nákladmi reštrukturalizácie bánk a splácaním štátnych záruk, ako aj schodkami vyvolanými nepriaznivým finančným vývojom v sektore zdravotníctva.

T a b u ľ k a 10

Vývoj deficitu štátneho rozpočtu Slovenskej republiky

	1999	2000	2001	2002 ¹	Rozdiel medzi 2002 a 2001
Deficit ŠR vrátane nákladov na reštrukturalizáciu (v mld Sk)	14.8	27.6	44.4	51.6	+7.2
Podiel na HDP (v %)	1.82	3.11	4.59	5.0	.
Deficit ŠR bez nákladov na reštrukturalizáciu (v mld Sk)	14.8	19.1	36.4	37.0	+0.6
Podiel na HDP (v %)	1.82	2.15	3.86	3.92	.

¹ Predbežný odhad.

Rozhodujúci podiel na zvyšujúcom sa deficite má schodok štátneho rozpočtu, ktorý v priebehu celého roka prekračoval stanovenú úroveň a koncom roka dosiahol 5 %-ný podiel HDP. To značne sťažuje dosiahnutie cieľa postupne znížiť deficit verejných financií do roku 2006 na úroveň zodpovedajúcu maastrichtským kritériám.

T a b u ľ k a 11

Vývoj príjmov a výdavkov štátneho rozpočtu v rokoch 1998 – 2002¹

	Skutočnosť v mld Sk					Plnenie rozpočtu 2002 v %	Index 2002/2001 v %
	1998	1999	2000	2001	2002 ²		
Celkové príjmy	177.8	216.7	213.5	205.4	220.4	100.2	107.3
z toho:							
A. Daňové príjmy	153.0	160.4	173.8	165.1	188.8	104.5	114.4
v tom:							
Dane z príjmov zisku a kapitálového majetku	61.7	62.3	60.0	57.5	73.2	108.0	127.3
Dane z tovarov a služieb	78.3	84.1	99.0	102.0	115.6	102.4	113.3
Dane z medzinárodného obchodu a transakcií	11.6	12.5	13.1	3.9	4.0	133.6	102.6
v tom: clá	5.2	3.9	3.7	3.6	3.8	132.1	105.6
dovozná prirážka	6.4	8.4	9.7	0.3	0.1	.	.
B. Nedaňové príjmy	12.9	41.7	19.9	24.8	21.6	68.5	87.1
C. Granty a transfery	.	.	18.4	13.7	10.2	94.2	74.5
Celkové výdavky	197.0	231.4	241.1	249.7	272.0	105.5	108.9
z toho:							
A. Bežné výdavky	170.6	182.6	203.5	213.3	237.1	105.7	111.2
B. Kapitálové výdavky	24.1	21.0	25.4	27.5	32.5	97.9	118.2
C. Účasť na majetku a úvery	2.1	27.8	12.2	8.9	2.4	.	27.0
Prebytok (+) schodok (-)	-19.2	-14.8	-27.6	-44.4	-51.6	135.9	116.2

¹Údaje: Ministerstvo financií SR.

² Údaje za rok 2002 sú predbežné až do schválenia *Štátneho záverečného účtu za rok 2002* v Národnej rade SR.

Celkové rozpočtové príjmy síce zaznamenali v roku 2002 v porovnaní s predchádzajúcim rokom nárast o 15,0 mld Sk (o 7,3 %), rozpočtové výdavky však v tom istom období vzrástli o 22,3 mld Sk (o 8,9 %). V porovnaní s predchádzajúcim rokom značne poklesli nedaňové príjmy (o 3,2 mld Sk), predovšetkým z odvodov zisku NBS. Výraznejší prírastok daňových príjmov sa zaznamenal pri daniach z príjmov a zo ziskov, ako aj pri daniach za tovary a služby v dôsledku zvýšenia výnosov dane z pridanej hodnoty.

V celkových výdavkoch ŠR, ktoré v roku 2002 dosiahli 272 mld Sk, vzrástli v porovnaní s predchádzajúcim rokom bežné výdavky o 11,2 % a kapitálové výdavky sa zvýšili o 18,2 %. Deficitné hospodárenie verejnej správy bolo takto v rozpore s programovým vyhlásením vlády zaväzujúcim znížiť schodky verejných financií.

Náklady vynaložené na ozdravenie bánk sa začali koncom roka už prejavovať vo zvýšenej úverovej aktivite a v podpore podnikového sektora. Pri znížení úrokovej miery však rozhodujúci podiel na prírastku ziskov bánk mali predovšetkým zvyšujúce sa poplatky z rôznych bankových služieb.

Zákon o štátnom rozpočte na rok 2003 predpokladá schodok vo výške 56,0 mld Sk. Otvorenou otázkou zostáva úhrada štátnych záruk za bankové úvery, ktorá by pri očakávaných rizikách mohla dosiahnuť viac ako 7 mld Sk. Zníženie možností vytvárať a financovať „skryté záruky“ z výdavkov štátneho rozpočtu zostáva tak naďalej aktuálne.

7.2. Menová politika

Cieľom menovej politiky NBS na rok 2002 bolo vytváranie predpokladov na splnenie integračných podmienok pre vstup SR do Európskej únie. Menový program na rok 2002 uvažoval s dosiahnutím jadrovej inflácie v rozmedzí 3,2 – 4,7 %, pri celkovej inflácii 3,5 – 4,9 %; so znížením deficitu bežného účtu platobnej bilancie z 8,6 % na 7,9 % a s rýchlejším rastom rezerv NBS. Určité zrealnenie týchto zámerov (na základe dosahovaných výsledkov) sa potom urobilo pri spresňovaní cieľov programu, najmä pokiaľ ide o vonkajšie ekonomické vzťahy, resp. deficit bežného účtu platobnej bilancie. Dynamika peňažnej zásoby zostala pritom nezmenená, rast úverov podnikom a obyvateľstvu sa mal zvýšiť o 7,5 % v roku 2001 na 12,2 %.

Plnenie základných cieľov menového programu na rok 2002 možno v kľúčových menových agregátoch hodnotiť vcelku pozitívne. Jadrová inflácia koncom roka 2002 dosiahla 2,1 % oproti 4,3 % v roku 2001. Spotrebiteľské ceny sa zvýšili o 3,3 % oproti 7,3 % v roku 2001. Cenové opatrenia na rok 2003 však tieto hodnoty podstatne zvyšujú.

Dochádza aj k aktivizácii úverovej politiky komerčných bánk, keď v roku 2002 objem úverov poskytnutých podnikom a obyvateľstvu (upravený o skresľujúce položky) vzrástol o 13,5 % a narastanie poskytnutých úverov sa v priebehu roka mierne zrýchľovalo. Peňažná zásoba M2 vzrástla o 7 %, pričom menový program predpokladal jej rast o 11,4 %. Aj v roku 2002 sa Národná banka Slovenska prostredníctvom riadenia svojich kľúčových úrokových sadzieb snažila eliminovať nebezpečenstvo

vplyvu rastúceho domáceho dopytu na dovoz, resp. na vývoj deficitu bežného účtu platobnej bilancie.

T a b u ľ k a 12

Vývoj vkladov (v mld Sk) a priemernej úrokovej miery (v %) v roku 2002¹

	1998	1999	2000	2001	2002
Vklady v Sk	386.9	424.7	505.6	554.7	649.7
z toho obyvateľstvo	253.1	286.7	304.8	324.7	323.5
Vklady v cudzej mene (prepočítané v Sk)	72.9	80.2	99.2	110.8	118.4
Vklady spolu	459.8	504.8	604.9	665.6	767.6
Úroky z čerpaných úverov spolu	18.62	12.55	10.95	8.92	7.85
z toho: podnikatelia	22.14	12.58	11.07	8.90	7.65
verejný sektor	22.06	19.55	11.23	9.84	7.65
súkromný sektor	22.22	19.62	13.13	10.44	9.00
obyvateľstvo	9.39	8.03	8.83	9.30	9.94

¹ Podľa údajov NBS.

Pozitívne sa vyvíjali úroky z čerpaných úverov, ktoré sa znížili v podnikateľskom sektore, úroky obyvateľstvu sa však zvýšili. Predbežné údaje vývoja na primárnom trhu ukazujú, že priemerná úroková miera jednoročných vkladov oproti stavu ku konca roka 2001, keď sa evidovala úroveň 6,62 %, klesla na 4,34 %. Úroková miera krátkodobých úverov sa v tom istom období znížila z 11,24 % na 8,23 %.

Miera inflácie očakávaná v roku 2003 bude vyvolávať znovu značný rozdiel medzi vývojom úrokovej miery z jednotlivých druhov vkladov a priemernou mierou inflácie. To bude viesť k poklesu záujmu o vklady a sporenie v peňažných ústavoch. Na druhej strane to prospeje oživeniu kapitálového trhu a rastu cien nehnuteľností.

Pozitívne výsledky menovej politiky našli svoj odraz aj vo vývoji kurzu slovenskej koruny. Zrejme sa v tom prejavilo posilnenie politickej stability v SR, pokračujúca menová stabilita, politika znižovania úrokových sadzieb, ako aj ďalšie pozitívne črty ekonomického vývoja, najmä rastúci prílev zahraničného kapitálu. Centrálna banka aj v roku 2002 posilňovala stabilnú pozíciu bankového sektora. Súčasne intenzívnejšie využívala intervencie na devízových trhoch.

Pri zabezpečovaní cieľov menovej politiky sa v priebehu roka 2002 vo väčšej miere uplatňovali nástroje ovplyvňovania pohybu úrokových sadzieb, podporované „verbálnymi intervenciami“, pričom zmeny úrokových sadzieb sa premietali na medzibankovom trhu.

8. Vývoj hrubého domáceho produktu v roku 2002 a jeho výhľad na rok 2003

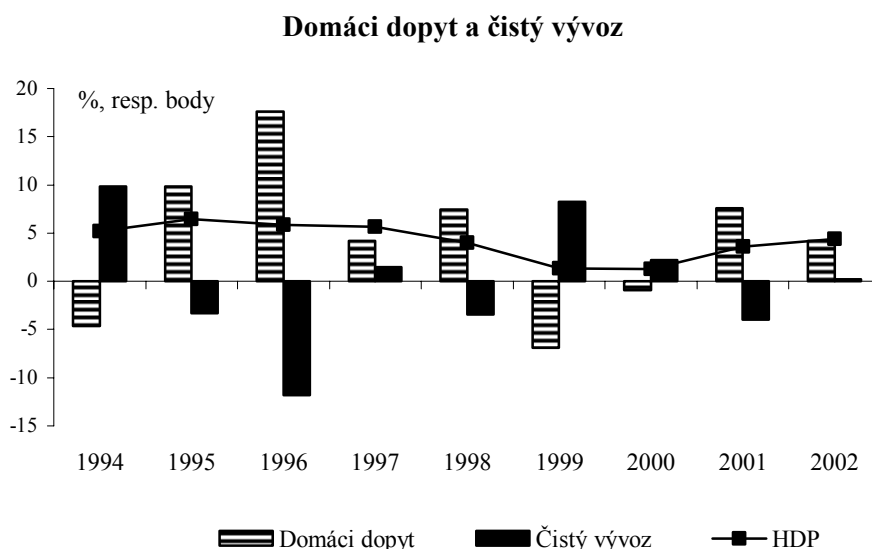
8.1. Doterajší vývoj hrubého domáceho produktu a zmeny v dopytovej stránke ekonomiky

Súvislosti medzi vývojom HDP a súčasťami finálneho dopytu znázorňuje graf 8 vo dvoch variantoch. Vo variante A je vývoz stotožnený s čistým vývozom a domáci dopyt (jeho súčasti) sa tu chápe ako veličina neovplyvnená dovozom. Vo variante B sa nielen vývoz, ale aj domáci dopyt, resp. jeho súčasti znižujú o objem dovozu s nimi spojený (nimi vyvolaný). Variant A charakterizuje vývoj HDP a štruktúry jeho použitia v jednotlivých oblastiach dopytu. Vo variante B možno súčasti dopytu očistené od ich dovoznej náročnosti interpretovať ako faktory určujúce vývoj HDP. Inak povedané, vo variante B sa zisťuje prínos jednotlivých súčastí dopytu k zmenám výkonnosti hospodárstva.¹¹ V oboch variantoch si všimneme osobitne vývoj celkového domáceho dopytu, a osobitne vývoj jeho súčastí.

G r a f 8

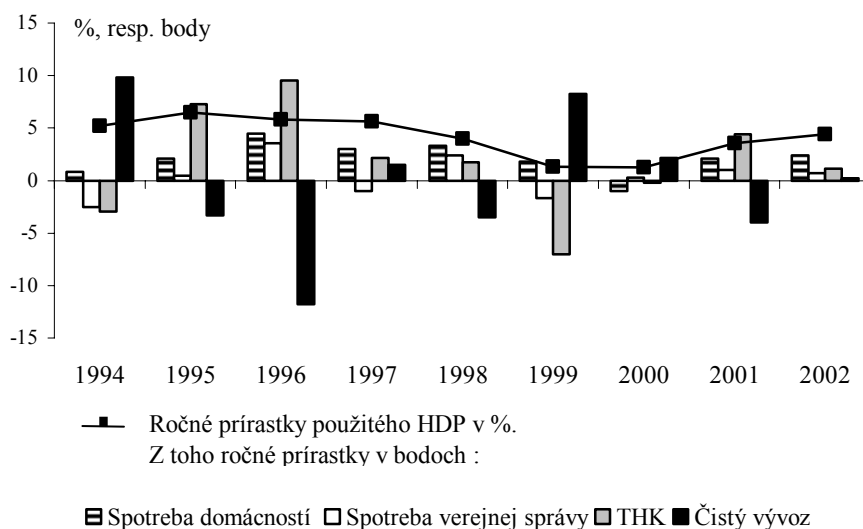
Vývoj hrubého domáceho produktu a jeho zložiek v stálych cenách

Variant A: pohľad na použitie hrubého domáceho produktu

¹¹ Objemy dovozu, o ktoré sa vo variante B znižuje domáci dopyt i vývoz, boli odhadnuté podľa komoditno-odvetvových tabuliek dodávok a použitia (publikovaných Štatistickým úradom SR) a podľa štruktúry dovozu.

Súčasti domáceho dopytu a čistý vývoz

Pri stotožnení vonkajšieho dopytu s čistým vývozom bol v roku 2002 (na rozdiel od predchádzajúcich rokov, prvýkrát po roku 1997) reálny prírastok HDP spojený so zväčšením celkového domáceho dopytu aj čistého vývozu.

Tempo rastu použitia hrubého domáceho produktu v domácom dopyte bolo síce v roku 2002 nižšie než v roku 2001, no vďaka pozitívnemu vývoju salda zahraničného obchodu s tovarmi i so službami sa celkové použitie HDP v roku 2002 zväčšilo viac než v roku 2001.

Rast celkového domáceho dopytu podporilo v uvažovanom variante v roku 2002 predovšetkým zrýchlené tempo rastu spotreby domácností, v menšej miere aj zväčšenie spotreby verejnej správy. Výsledný rast domáceho dopytu v roku 2002 bol síce zmenšený miernym poklesom použitia HDP v tvorbe hrubého fixného kapitálu (THFK), no vďaka rastu zásob bol vplyv celkovej tvorby hrubého kapitálu (THK) na vývoj HDP tiež pozitívny.

Na rozdiel od roku 1999, keď sa obmedzovali najmä vládne investície, bolo investičné použitie HDP v roku 2002 obmedzované najmä nepriaznivým stavom konjunktúry vo svetovom hospodárstve.

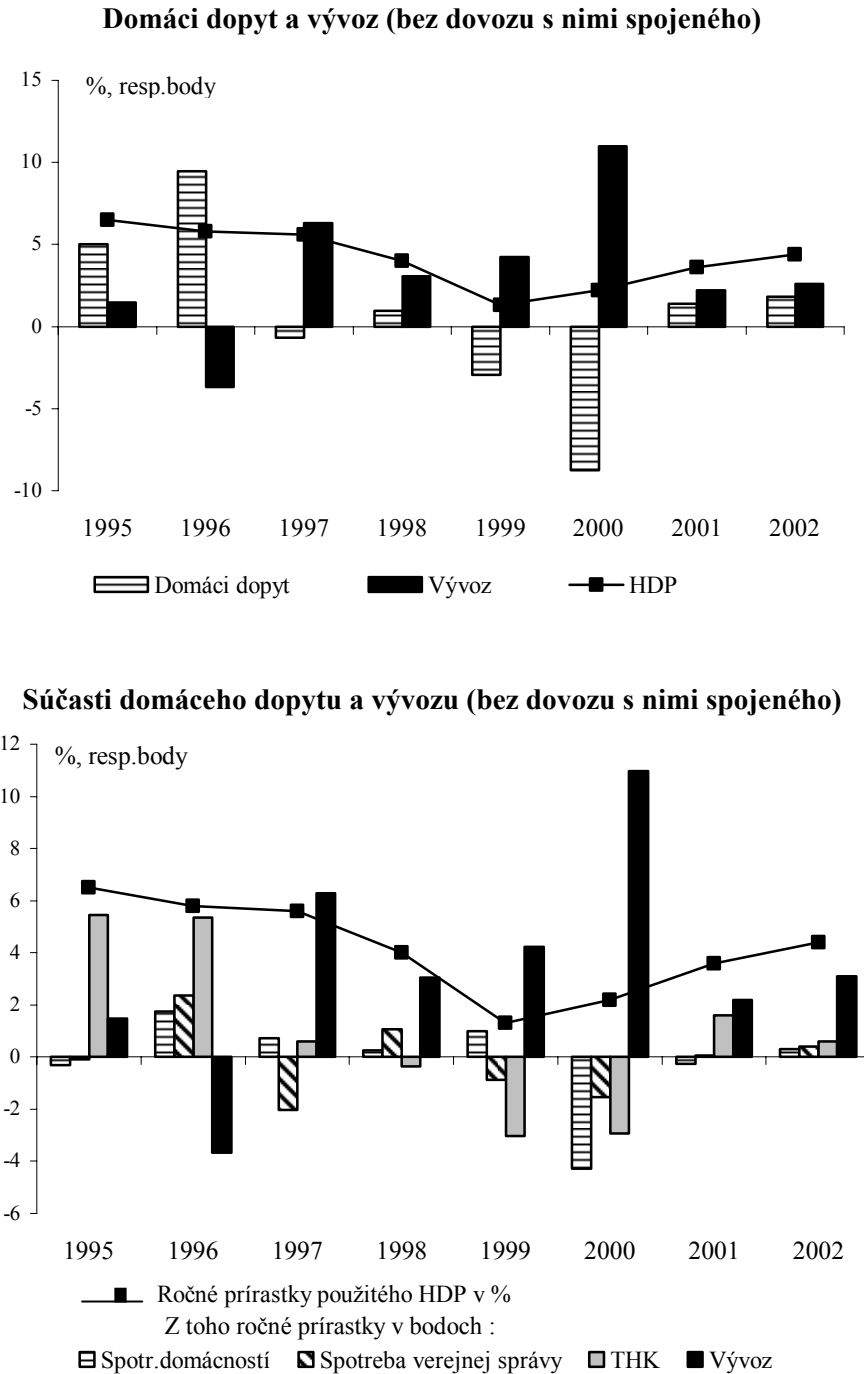
Nielen kvantitatívne, ale predovšetkým obsahovo odlišný pohľad na súvislosti medzi vývojom výkonnosti hospodárstva a zmenami v dopyte dostávame, keď všetky jeho súčasti zmenšíme o ich dovoznú náročnosť. V takomto prípade (znázornenom vo

variante B grafu 9) nezisťujeme spôsob, resp. oblasti dopytu, v ktorých sa používa HDP, ale vplyv jednotlivých súčastí finálneho dopytu na tvorbu HDP.

Graf 9

Vývoj hrubého domáceho produktu a jeho zložiek v stálych cenách

Variant B: vplyv súčastí dopytu na tvorbu hrubého domáceho produktu

Graf 9 vo svojom variante B poukazuje veľmi presvedčivo na prvoradý význam, ktorý má pre hospodársky rast v exportne široko otvorenej slovenskej ekonomike vývoz tovarov a služieb. Súčet bodov, ktoré vyjadrujú účasť súčastí dopytu na prírastkoch HDP v rokoch 1995 až 2002 sa rovná $-1,0$ pri spotrebe domácností; $-0,5$ pri spotrebe verejnej správy; $7,3$ pri tvorbe hrubého kapitálu a $27,6$ pri vývoze. Príspevok vývozu k tvorbe reálneho HDP bol teda v rokoch 1995 – 2002 takmer 5-násobne väčší než príspevok celkového domáceho dopytu. Podstatná časť prírastku HDP sa zabezpečovala rastom vývozu aj v roku 2002.

Podrobnejšiu analýzu vzťahu medzi vývojom HDP a súčasťami celkového dopytu spojíme s jeho predikciou na rok 2003.

Domáci dopyt

Vývoj spotreby, resp. dopytu domácností v nadväznosti na tvorbu a použitie dôchodkov v sektore domácností sa uvádza v tabuľke 13.

Trend rastu reálnej spotreby domácností obnovený v roku 2001 pokračoval síce aj v roku 2002, no na zmenených základoch. Kým v roku 2001 sa na reálnom prírastku spotreby domácností podieľal v rovnakej miere rast ich príjmov a zmenšenie ich úspor, v roku 2002 sa už rast spotreby domácností v plnom rozsahu vytváral zvýšením ich príjmov (najmä z rastu odmien zamestnancov a zmiešaného dôchodku) pri súbežnom zväčšovaní ich úspor.

Prognóza vývoja reálnej spotreby domácností v roku 2003 predpokladá, že nominálne mzdy v ňom vzrastú o $8,2\%$, zamestnanosť sa zvýši o $0,5\%$ a miera inflácie (v MOC) sa bude rovnať $8,5\%$. Ráta sa aj so zachovaním relatívne vysokého sklonu k spotrebe (podporeného vzostupom miery inflácie), ktorý sa pri výrazne spomalenom raste reálnych príjmov prejaví v poklese úspor domácností. Pri uvedených predpokladoch sa v roku 2003 očakáva nárast reálnej spotreby domácností o $2,0\%$. Pri uvedených predpokladoch vznikne tento prírastok v plnom rozsahu z poklesu úspor domácností.

Prognóza spotreby verejnej správy na rok 2003 pokladá za najvýznamnejší faktor zmeny jej veľkosti vývoj bežných výdavkov štátneho rozpočtu bez dlhovej

služby.¹² Do úvahy sa vzala aj predikcia miery inflácie v MOC v roku 2003 (8,5 %), spolu s pomerom medzi mierou inflácie a priemernou hodnotou deflátoru spotreby verejnej správy v rokoch 1999 – 2002. Pri uplatnení uvedených predpokladov sa spotreba verejnej správy (v stálych cenách) v roku 2003 zväčší o 2,6 %.

T a b u ľ k a 13

Vplyv faktorov formujúcich spotrebu domácností na jej ročné zmeny v bodoch¹

	Na prírastky spotreby domácností v bežných cenách				Na prírastky spotreby domácností deflované jej cenovým indexom			
	2000	2001	2002 ^o	2003 ^p	2000	2001	2002 ^o	2003 ^p
Bežné príjmy spolu	9.7	12.1	11.8	13.0	-6.9	3.6	8.0	0.3
Z toho:								
odmeny zamestnancov	4.2	7.2	6.7	6.8	-4.3	2.8	4.6	0.1
hrubý zmiešaný dôchodok	4.7	4.9	2.8	4.9	0.6	2.7	1.9	1.5
sociálne dávky	1.4	1.1	1.9	0.9	-1.2	-0.2	1.3	-0.9
dôchodky z majetku – príjmové	-1.5	-1.6	-0.1	0.0	-2.3	-1.9	-0.2	-0.4
ostatné bežné transfery – príjmové	0.9	0.5	0.5	0.4	0.3	0.2	0.4	0.0
Bežné výdavky spolu ²	-0.4	-3.7	-2.7	-3.4	3.6	-1.6	-1.7	-0.3
Z toho:								
dane a sociálne príspevky	0.0	-2.9	-2.1	-2.9	3.2	-1.2	-1.3	-0.4
ostatné bežné výdavky	-0.4	-0.8	-0.6	-0.5	0.4	-0.4	-0.4	0.1
Hrubý disponibilný dôchodok	9.3	8.4	9.1	9.6	-3.3	2.0	6.3	0.0
Hrubé úspory domácností ³	-1.7	1.3	-1.3	1.1	-0.1	2.0	-1.0	2.0
Prírastky konečnej spotreby domácností v %	7.6	9.7	7.8	10.7	-3.4	4.0	5.3	2.0

¹ Vlastné prepočty podľa údajov Štatistického úradu SR. Obdobie pred rokom 2000 si tabuľka nevšima pre nedostatok porovnateľných údajov.

² Kladné hodnoty výdavkov vyjadrujú ich pozitívny vplyv na hrubý disponibilný dôchodok (a prostredníctvom neho aj na konečnú spotrebu domácností) založený na znížení ich veľkosti.

³ Kladné hodnoty vplyvu zmeny hrubých úspor domácností na prírastky ich spotreby sa objavujú pri poklese hrubých úspor domácností. Rast hrubých úspor domácností prírastky ich konečnej spotreby znižuje.

^o Odhad podľa údajov za 1. – 3. Q.

^p Prognóza.

Prognóza tvorby hrubého fixného kapitálu: v roku 2003 sa využili dva postupy. Prvý vychádza z odhadu zdrojov, ktoré sa v jednotlivých sektoroch (nefinančné a finančné korporácie, verejná správa a domácnosti) budú môcť použiť na tvorbu hrubého fixného kapitálu. Druhý sa opiera o prognózu vývozu v roku 2003 (v s. c.) a o priemernú hodnotu pružnosti zmeny THFK na 1 % zmeny vývozu (v s. c.)

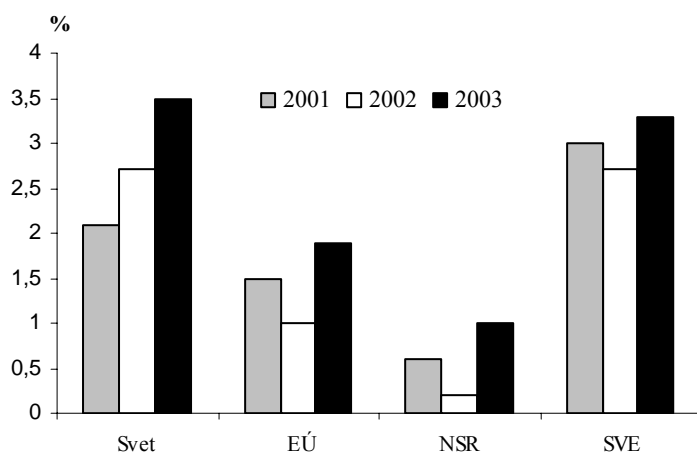
¹² Pružnosť zmeny spotreby verejnej správy na jednotku zmeny bežných výdavkov štátneho rozpočtu (bez dlhovej služby) dosahovala v priemere rokov 1999 – 2002 hodnotu 0,98 %.

v rokoch 2000 – 2002. Priemernú hodnotu zmeny THFK zistenej pri oboch uvedených postupoch používame v prognóze vývoja HDP na rok 2003. Pri takto odhadnutom 3,0 % raste THFK v národnom hospodárstve sa očakáva, že THFK v sektore nefinančných korporácií vzrastie v roku 2003 o 4,7 %.

Vonkajší dopyt – dosiahnuté výsledky a možnosti vývoja

Podľa dostupných prognóz (OECD, Institut für Weltwirtschaft) by vonkajšie prostredie malo pôsobiť na export SR priaznivejšie ako v roku 2002. Dolný bod obratu vo vývoji dynamiky rastu v EÚ, a zároveň dolný bod obratu v dynamike slovenského exportu sa dosiahol v prvom štvrtroku 2002. Od tohto obdobia sa mierne zrýchľuje dynamika rastu v členských štátoch EÚ (hoci stále je nízka). V roku 2003 by sa však dynamika rastu mala ďalej zrýchliť (graf 10), nemožno však zatiaľ rátať s úrovňami nad dlhodobým priemerom. Hoci priemerné tempo ekonomického rastu členských štátov EÚ by sa malo približovať 2 %, zároveň však ekonomický rast v Nemecku, ktoré je najväčším odberateľom slovenskej exportnej produkcie, dosiahne iba približne 1 % (aj keď už takéto tempo rastu predstavuje zlepšenie).

G r a f 10
Očakávané zmeny v tempe hospodárskeho rastu

Prameň: Institut für Weltwirtschaft.

K oživeniu rastu v členských štátoch EÚ by malo dôjsť v dôsledku zvýšenia dynamiky konečnej spotreby aj investícií, čo vytvára predpoklady rastu dovozu do štátov EÚ a tým pravdepodobný rast vonkajšieho dopytu z pohľadu slovenskej ekonomiky.

Z parametrov externého prostredia bude významný vývoj kurzu. V našich predpokladoch vychádzame z možnosti pokračovania mierneho posilňovania domácej meny voči referenčnej mene EUR. Okrem toho možno predpokladať, že najmä v dôsledku irackej krízy môže naďalej mierne oslabovať USD voči EUR. Znamenalo by zároveň aj posilňovanie SKK voči USD. Z týchto predpokladov vyplýva znižovanie pravdepodobnosti „importovanej inflácie“ prostredníctvom cien dovážaných tovarov.

Vplyv zmien vo vonkajšom dopyte na dynamiku rastu hrubého domáceho produktu

Na základe uvedených predpokladov možno predikovať priaznivejší vývoj zahraničnoobchodnej výmeny v porovnaní s rokmi 2001 a 2002. Z hľadiska vplyvu na tempo rastu HDP je kľúčový vývoj čistého exportu (vývoj obchodnej bilancie preto korigujeme o export a import služieb). Očakávame, že zlepšenie výsledku čistého exportu (pri raste exportu v stálych cenách o 7,5 % a pri raste importu o 6,1 %) bude mať kladný prínos k rastu HDP vo výške približne 1 percentného bodu (prínos čistého exportu k rastu HDP v roku 2002 bol podľa odhadov blízko hodnoty 0,2 percentného bodu). Znamená to, že hoci výsledok salda zahraničného obchodu a čistého exportu zostane negatívny, zmiernenie deficitu relatívne výrazne prispeje k rastu HDP.

9. Celkový výhľad na vývoj výkonnosti hospodárstva Slovenskej republiky v roku 2003

Čiastkové pohľady na vývoj dopytu a jeho vplyv na vývoj HDP v roku 2003 sú zhrnuté v tabuľke 14.

V roku 2003 dôjde v porovnaní s predchádzajúcim rokom k miernemu spomaleniu hospodárskeho rastu. Tempo rastu však zostane na vyššej úrovni než v rokoch 1999 – 2001. Je tiež pravdepodobné, že pri súbežnom zlepšení celkovej rovnováhy sa výsledky v roku 2003 stanú východiskom expanzie rastu HDP v nasledujúcich rokoch.

T a b u ľ k a 14

Prognóza vývoja hrubého domáceho produktu a štruktúry jeho použitia v roku 2003¹

	V mld Sk ¹		Indexy (predchádzajúci rok = 100 ¹)		Podiel na použití HDP v % ⁵	
	2002	2003	2002	2003	2002	2003
Spotreba domácností ²	394.6	402.5	105.3	102.0	53.4	52.7
Spotreba verejnej správy	150.3	154.2	104.0	102.6	20.4	20.2
Tvorba hrubého kapitálu ³	220.3	226.9	104.1	103.0	29.8	29.7
Domáci dopyt	765.2	783.6	104.7	102.4	103.6	102.6
Vývoz výrobkov a služieb	585.6	629.5	105.9	107.5	.	.
Dovoz výrobkov a služieb	612.4	649.8	105.3	106.1	.	.
Čistý vývoz výrobkov a služieb	-26.8	-20.3	.	.	-3.6	-2.6
Hrubý domáci produkt ⁴	738.4	763.3	104.4	103.4	100.0	100.0
Konečná spotreba	544.9	556.7	104.9	102.2	73.8	72.9
Hrubé úspory	193.5	206.6	103.0	106.8	26.2	27.1

¹ V stálych cenách.

² Vrátať spotreby neziskových inštitúcií slúžiacich domácnostiam.

³ Za predpokladu, že stav zásob sa mení proporcionálne k zmene v tvorbe hrubého fixného kapitálu.

⁴ Bez štatistického rozdielu medzi použitým a vytvoreným HDP.

⁵ V bežných cenách.

Spomalenie rastu HDP v roku 2003 bude dôsledkom spomalenia rastu všetkých zložiek domáceho dopytu uvedených v tabuľke 13. V rámci vývoja tvorby hrubého kapitálu však bude tempo rastu hrubého fixného kapitálu v roku 2003 vyššie než v roku 2002. Výsledky zahraničného obchodu s tovarmi a so službami budú v roku 2003 lepšie než v roku 2002 a na tempo rastu HDP budú pôsobiť pozitívne. Vyššia dovozná náročnosť domáceho dopytu než vývozu spôsobí, že zrýchlenie rastu vývozu v relácii k rastu domáceho dopytu rozšíri rozpätie medzi tempom rastu vývozu a dovozu. Pozitívnym výsledkom hospodárskeho rastu prognózovaného na rok 2003 bude citelné zrýchlenie tempa rastu hrubých úspor.

Na dokreslenie zmien, ktoré možno v hospodárskom raste očakávať v roku 2003, využijeme údaje tabuľky 15.

Vo variante A, v ktorom je prínos vývozu k rastu HDP vyjadrený dosiahnutým čistým vývozom, je vývoz zaťažený (zmenšený) celkovým dovozom, a teda aj dovozom vchádzajúcim do niektorej zo súčastí domáceho dopytu. Preto, ako sme už uviedli pri grafe 9, vyjadrujú aj informácie obsiahnuté vo variante A tabuľky 15 len účasť uvedených súčastí dopytu na použití HDP. Účasť jednotlivých súčastí domáceho dopytu na použití prírustku HDP sa vo variante A v roku 2003 oproti roku 2002 síce značne znižuje, no vo svojom úhrne (ako celkový domáci dopyt) je ešte stále väčšia než účasť (čistého) vývozu.

T a b u ľ k a 15

Účasť súčastí dopytu na percentuálnom prírastku hrubého domáceho produktu v bodoch¹

	Variant A ²		Variant B ²	
	2002	2003	2002	2003
Spotreba domácností	2.4	1.1	0.3	-0.6
Spotreba verejnej správy	0.7	0.5	0.4	-0.1
Tvorba hrubého kapitálu	1.1	0.9	0.6	-0.0
Domáci dopyt	4.2	2.5	1.3	-0.7
Vývoz výrobkov a služieb	.	.	3.1	4.1
Dovoz výrobkov a služieb
Čistý vývoz výrobkov a služieb	0.2	0.9	.	.
Hrubý domáci produkt	4.4	3.4	4.4	3.4
Konečná spotreba	3.1	1.6	0.7	-0.7
Hrubé úspory	1.3	1.8	3.7	4.1

¹ V stálych cenách. Pozri aj ďalšie poznámky k tabuľke.

² Pozri poznámky a komentár ku grafu 9.

Podstatne iný pohľad na príspevok súčastí celkového dopytu aj na jeho zmeny v roku 2003 získame podľa informácií vo variante B rozdeľujúcim dovoz medzi všetky súčasti dopytu. Príspevok vývozu (vonkajšieho dopytu) k tvorbe HDP tu už v roku 2002 prevážil prínos domáceho dopytu. V roku 2003 sa vývoz stáva jediným faktorom podporujúcim rast HDP, ba dokonca faktorom, ktorý časťou svojho rastového efektu bude eliminovať negatívne dôsledky vplyvu vývoja domáceho dopytu na rast HDP. Takto sa v roku 2003 prejavujú dôsledky hospodárskopolitických opatrení zameraných na zlepšenie makroekonomickej rovnováhy v zmenenej štruktúre hospodárskeho rastu.

10. Prehľad vybraných legislatívnych a hospodárskopolitických opatrení

Základnými cieľom aktivity vlády a parlamentu v roku 2002 bolo splnenie všetkých nevyhnutných kritérií na prijatie Slovenska do Európskej únie a na pozvanie do NATO. V oboch smeroch bolo viacročné úsilie zavŕšené úspechom. Slovensko dostalo pozvánku do NATO a bolo zaradené medzi krajiny, ktoré sa po úspešnom absolvovaní ratifikačného procesu majú od 1. mája 2004 stať členskými štátmi Európskej únie.

V roku 2002 kulminoval proces prijímania európskej legislatívy. Celý rad legislatívnych aktov bol zameraný na prevzatie technických a ekonomických štandardov EÚ, príp. medzinárodných štandardov, do slovenskej legislatívy.

Za mimoriadne významné spomedzi nich možno považovať nový zákon o účtovníctve, o platobnom styku, o medzinárodnej pomoci a spolupráci pri správe daní, o elektronickom podpise a o burze cenných papierov. Na základe novely devízového zákona, zákona o kolektívnom investovaní a novelizácie celého radu nadväzujúcich zákonov sa postupne zmierňujú a rušia obmedzenia na kapitálovom a finančnom trhu. Základné časti takmer všetkých legislatívnych aktov preto nadobúdajú účinnosť postupne, niektoré z nich až po vstupe Slovenska do EÚ.

V nadväznosti na zákon o medzinárodnej spolupráci a pomoci pri správe daní sa novelizoval aj zákon o daniach z príjmov. Novelou sa podmienilo poskytnutie daňových prázdnych klauzulou, že úľava musí byť v súlade so zákonom o štátnej pomoci (t. j. že výška odpustenej dane nebude môcť prekročiť povolenú intenzitu regionálnej pomoci a musí byť stanovená konkrétnou jednorazovou sumou). Odstránila sa tým jedna z prekážok na uzavretie rokovaní s EÚ o kapitole Hospodárska súťaž. Novela tiež s účinnosťou od 1. 9. 2002 oslobodila od daní z príjmov finančné prostriedky plynúce z grantov poskytnutých na základe medzinárodných zmlúv.

Transparentnejšie hospodárenie s verejnými financiami by mal zabezpečiť zákon o štátnom dlhu a štátnych zárukách, ktorý takmer celý nadobudol účinnosť 18. 7. 2002. Upravuje správu štátneho dlhu, správu štátnych záruk, ako aj podmienky a postup pri preberaní štátnych záruk a s účinnosťou od 1. 1. 2003 upravuje i celkovú maximálnu možnú výšku štátnych záruk prebraných v jednom rozpočtovom roku. Obdobný cieľ sleduje zákon o Štátnej pokladnici, ktorého ustanovenia nadobudnú účinnosť postupne v priebehu roka 2002, od začiatku rokov 2003 a 2004. Na zefektívnenie správy štátneho majetku je zameraná novela zákona o štátnom podniku, ktorá s účinnosťou od 1. 1. 2003 stanovila pravidlá na výber riaditeľov a členov dozorných rad štátnych podnikov, limity na ich odmeňovanie, ustanovenia o ich účtovných závierkach a výročných správach a pod.

Špekulatívne rozdeľovanie a tunelovanie majetku obchodných spoločností má zamedziť novela obchodného zákonníka, ktorá od 1. 9. 2002 určila, že po rozdelení obchodnej spoločnosti každá z nástupníckych spoločností celým svojím majetkom spoločne a nerozdielne ručí za záväzky, ktoré pri rozdelení prešli zo zaniknutej spoločnosti na ostatné nástupnícke spoločnosti.

Zákon o platobnom styku (prevažne s účinnosťou od 1. 1. 2003) má zosúladiť legislatívu SR s normami EÚ v oblasti tuzemského a cezhraničného platobného styku, má však mimoriadny význam pre skvalitnenie služieb bánk vo vzťahu ku klientom.

Od 1. apríla 2002 nadobudol účinnosť nový Zákonník práce, ako aj zákon o verejnej službe a o štátnej službe. Ich uplatňovanie vyvoláva celý rad problémov, ktoré sa riešili parciálnymi novelami a v súčasnosti návrhmi na ich komplexnú novelizáciu.

Isté legislatívne vákuum vyplnilo prijatie nového zákona o SAV, zákona o vede a technike a nového vysokoškolského zákona. Viaceré otázky, najmä pokiaľ ide o financovanie vysokoškolského štúdia, však zostali nedoriešené.

V sociálnej oblasti sa v predvolebnom období realizovali viaceré pravidelné úpravy. *Minimálna mzda* sa v roku 2002 zvyšovala dvakrát. Vzhľadom na ustanovenia nového Zákonníka práce o skrátení dĺžky týždenného pracovného času sa od 1. apríla zvýšila z 26,60 Sk na 28,30 Sk pri hodinovej mzde a od 1. októbra na 32,00 Sk pri hodinovej mzde a na 5 570 Sk pri mesačnej mzde. S účinnosťou od 1. 7. 2002 sa zvýšili *sumy životného minima* pre jednotlivé skupiny fyzických osôb: z 3 790 Sk na 3 930 Sk mesačne pri každej plnoletej fyzickej osobe, z 2 650 Sk na 2 750 Sk mesačne pri každej spoločne posudzovanej plnoletej fyzickej osobe alebo pri každom zaopatrenom neplnoletom dieťati, z 1 720 Sk na 1 780 Sk mesačne pri nezaopatrenom dieťati. Od 1. 7. 2002 sa zvýšili všetky hlavné druhy *dôchodkov* v zásade o 5 % z mesačnej sumy priznaného dôchodku, najvyššia možná výmera dôchodku alebo úhrnu dôchodkov sa zvýšila na 8 697 Sk mesačne.

Schválený bol zákon o sociálnom poistení, ktorý komplexne upravuje základné sociálne poistenie (nemocenské poistenie, dôchodkové poistenie a úrazové poistenie). Jeho novelizácia koncom roka však presunula jeho účinnosť z 1. 7. 2003 na 1. 1. 2004, a zároveň posunula aj termíny na postupné vyrovnávanie dôchodkového veku žien s dôchodkovým vekom mužov, posunula termíny na postupný prechod z doterajšieho modelu výpočtu dôchodkov na nový model výpočtu dôchodkov a všetky ďalšie súvisiace termíny.

V roku 2002 sa dvakrát novelizoval zákon o prídavku na dieťa a príspevku k prídavku na dieťa. Od 1. 7. 2002 sa prídavky na deti poskytovali bez ohľadu na výšku príjmov rodín poberateľov prídavkov a príspevkov k prídavkom na deti v závislosti

od výšky príjmov rodín poberateľov prídavkov. Základná mesačná výška prídavku na dieťa sa stanovila vo výške 480 Sk, 590 Sk a 620 Sk podľa veku dieťaťa.

Novela, ktorá nadobudla účinnosť 1. 1. 2003, znížila výšku plošne poskytovaného prídavku na dieťa na jednotných 270 Sk mesačne, a to bez ohľadu na vek detí a na výšku príjmu domácnosti (rodiny). Zároveň sa opätovne prišlo k testovaniu príjmu na účely príspevku k prídavku na dieťa, a to v dvoch príjmových pásmach. Novela upravila aj poskytovanie prídavkov a príspevkov k prídavkom prostredníctvom tej obce, v ktorej má nezaopatrené dieťa trvalý alebo prechodný pobyt, a to v prípade, ak dieťa zanedbáva plnenie povinnej školskej dochádzky.

Zmenený prístup k poskytovaniu prídavku a príspevku k prídavku na dieťa je jednoznačne motivovaný úsilím vlády o zníženie celkového deficitu verejných rozpočtov. Takýto charakter majú viaceré ďalšie legislatívne akty prijaté v novom legislatívnom období. Medzi ne patrí: zníženie štátnej prémie na stavebné sporenie z 25 % na 20 % výšky ročného vkladu stavebného sporiteľa; úpravy zákona o dani z pridanej hodnoty, ktorý zakotvil od 1. 1. 2003 novú reguláciu odpočítavania dane z pridanej hodnoty a znížil vyššiu (základnú) sadzbu DPH z 23 % na 20 %, a zároveň zvýšil nižšiu (zvýhodnenú) sadzbu DPH z 10 % na 14 %; ako aj razantné zvýšenie všetkých spotrebných daní.

Tvrdom kurze sa začal uplatňovať v oblasti nezamestnanosti. Novelou zákona o zamestnanosti sa od 1. 1. 2003 výrazne sprísnila podmienka na zaradenie a ponechanie nezamestnaných osôb v evidencii úradu práce a na poskytovanie finančnej podpory v nezamestnanosti; novela upravila aj pôsobnosť obcí pri riešení zamestnanosti evidovaných nezamestnaných obyvateľov obce.

S cieľom znížiť finančné náklady štátu na poskytovanie sociálnej pomoci novela zákona o sociálnej pomoci od 1. 1. 2003 limitovala pevnými sumami maximálnu možnú výšku dávok sociálnej pomoci pre občanov v hmotnej núdzi s posilnením rozdielu výšky dávok pri hmotnej núdzi zo subjektívnych dôvodov (maximálne 1 450 Sk mesačne na jedného plnoletého občana) a výšky dávok pri hmotnej núdzi z objektívnych dôvodov (maximálne 2 900 Sk mesačne na jedného plnoletého občana), súčasne určila maximálnu možnú výšku dávok sociálnej pomoci na 10 500 Sk mesačne pre spoločne posudzovaných občanov v hmotnej núdzi (príspevok na bývanie sa do tejto sumy nezapočítava).

V roku 2002 sa zásadným spôsobom začal meniť systém rozhodovania o regulovaných cenách. V kompetencii vládnych orgánov zostalo v podstate iba rozhodovanie o čistom nájomnom v nájomných bytoch, o vybraných položkách liekov a výkonov v zdravotníctve, o cestovnom v autobusovej doprave do 100 km a v osobnej železničnej doprave; o niektorých cenách rozhodujú miestne orgány. Kompetencie v hlavných oblastiach boli zákonom zverené nezávislým regulačným úradom – Úradu pre reguláciu sieťových odvetví, Telekomunikačnému úradu a Poštovému úradu. Tie k l. 1. 2003 rozhodli podľa predtým stanovených pravidiel o zvýšení cien v im zverených oblastiach. Ceny energií sa od 1. januára 2003 vo väčšom rozsahu zvýšili pre všetky kategórie odberateľov (aj kvôli neuskutočnenej deregulácii cien v roku 2002). Najvýraznejšie sa dotkli kategórie domácností, ktoré v minulosti platili nižšie ceny vďaka krížovým dotáciám. Cena zemného plynu vzrástla od januára 2003 v priemere o 32,7 % (o 43,7 % pre domácnosti a o 30 – 36 % pre veľkoodberateľov), cena elektrickej energie pre všetky kategórie konečných odberateľov v priemere o 19,8 %, pre domácich odberateľov o 24,7 % a pre veľkoodberateľov o 24 %. Priemerná cena tepla vzrástla o 8 – 11%, vodné a stočné o 35 %, resp. 30 %.

Privatizačný proces pokračoval v roku 2002 najmä v energetike. Realizoval sa predaj 49 %-ného podielu v Slovenskom plynárenskom priemysle konzorciu spoločností Gaz de France, Ruhrgas a Gazprom. Minoritné podiely v troch rozvodných energetických podnikoch získali nemecký koncern E.ON Energie, francúzska spoločnosť Electricité de France a nemecká firma RWE Plus.

Realizáciou predaja 66,79 %-ného podielu v Slovenskej poisťovni nemeckej spoločnosti Allianz a predaja Istrobanky rakúskej banke BAWAG, Banky Slovakia rakúskej Meinh Bank sa až na výnimky ukončila privatizácia vo finančnom sektore.

V roku 2002 sa začala privatizácia 17 štátnych podnikov Slovenskej autobusovej dopravy. Vo výberových konaniach sa má predat' 49 % akcií transformovaných akciových spoločností, 34 % akcií sa má previesť na vyššie územné celky a na zvyšných 17 % akcií získajú po splnení všetkých stanovených podmienok predkupné právo investori. Pripravovalo sa aj odštatnenie zdravotníckych zariadení (s výnimkou tých, ktoré majú ostať v rukách štátu), a to bezodplatným prevodom na mestá a obce, resp. ich priamym predajom vopred určenému záujemcovi.

HOSPODÁRSKY VÝVOJ SLOVENSKA V ROKU 2002

**(Štúdiá vypracovaná na požiadanie Európskej hospodárskej
komisie OSN)**

**Autorský kolektív: Ivan Okáli, Herta Gabrielová, Egon Hlavatý, Karol Morvay,
Richard Outrata**

**Ústav slovenskej a svetovej ekonomiky Slovenskej akadémie vied, Šancová 56,
811 05 Bratislava**

Telefón: 42-1-2-52 49 54 80, Fax: 42-1-2- 52 49 51 06

E-mail: sikula@savba.sk